

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10— K pol leta . . . 5— „ četrt leta . . . 2-50 „ posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h „ „ dvakrat . . . 12 „ „ „ trikrat . . . 10 „ za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Deputacija slovanskega in nemškega učiteljstva v dunajskem parlamentu.

(Konec.)

Ministrski predsednik grof Stürgkh je omenil, da se deželna upravna komisija na Češkem, kar se denarne strani tiče, nahaja v težkočah, ker ne more za Češko dobiti sredstev na takšen način, kakor so bila preskrbljena na Štajerskem. Najgorečnejša želja vlade in tudi dežel. upravne komisije, ki ima napram učiteljstvu najboljšo voljo je, da bi bilo učiteljstvu že za leto 1913. pomagano. Če bi pa to ne bilo mogoče, moramo upati, da nastanejo razmere, ki omogočijo za leto 1914. več, kakor provizorno ureditev. Razprave s tozadevnimi učitelji teh rečeh bodo imele morda ugoden uspeh. Seveda je pa treba naglasiti, da je edina cesta za redno ureditev učiteljskih plač in za ureditev razmer na Češkem sploh delavnost deželnega zbora.

Posl. R. Pacher pozdravlja s hvaležnostjo izjavo ministrskega predsednika in naglašja, da so nemški poslanci opetovano delali za izvedbo te stvari tako pri prezidentu deželne upravne komisije grofu Schönbornu, kakor tudi naposled s poslancom Leglerjem pri upravitelju finančnega ministrstva baronu Englu. Naglašja važnost, da bi se pomagalo učiteljstvu že za leto 1913., da bi prihodnje novo leto v učiteljskih rodovinah ne bilo tako žalostno, kakor je bilo minulo. Tudi Nemci se potrudijo, v kolikor mogoče, da bi prišlo do narodnega sporazuma na Češkem, seveda do takšnega, da bi s tem ne bili oškodovani interesi nemškega ljudstva, katerega je učiteljstvo bistveni del.

Posl. Fr. Schreiter govori v imenu odbora Deželnega društva nemškega učiteljstva na Češkem za provizorno ureditev ne le za leto 1914., temveč tudi za leto 1913.

Poslanec dr. P. Hoffmann pl. Wellenhof kot član deželnega odbora štajerskega opozarja, da je deželni odbor štajerski v lastnem delokrogu mislil na učiteljstvo že pred sporazumom zborničnih strank in na sličen način bi se tudi na Češkem moglo poskrbeti takojšnjo pomoč učiteljstvu, kakor na Štajerskem.

In ministrski predsednik grof Stürgkh navaja, da bi rad, če bi se učiteljstvu na Češkem hitro pomagalo, toda razmere so tam drugačne kakor na Štajerskem. Če bo mogoče, poskrbi za to, da se učiteljstvu pomaga kar najprej.

* * *

Pred intervencijo pri ministrskem predsedniku in po tem, so se posvetovali zastopniki Zveze slovanskega učiteljstva s slovanskimi strankami in zastopniki nemško-avstrijske učiteljske Zveze z nemškimi strankami o pospešitvi malega finančnega načrta. Deputacija Zveze slovanskega učiteljstva se je posvetovala z zastopnikom Ukrajinskega kluba posl. prof. dr. Al. Kolesso, z zastopniki kluba češko-slovanske agrarne stranke posl. Fr. Stankem in Fr. Mašato, z zastopniki Češkega kluba posl. dr. K. Kramafem, dr. Z. Tobolko in A. Rašinom, z zastopniki kluba češko-slovanske socialno demokratske stranke posl. Ant. Nemcem. Fr. Tomaškom in dr. Tusarom, z zastopniki Poljskega kluba posl. Ig. Rychlikom, z zastopniki kluba neodvisnih čeških poslancev posl. prof. dr. T. G. Masarykom in Ant. Kalino, z zastopniki kluba narodno-socialnih poslancev posl. V. Klobáčem, Al. Konečnym, C. J. Lisym, dr. K. Šviho in J. V. Vojno. Od vseh strank, s katerimi se je konferiralo, se je deputacijama zagotovilo, da se bodo stranke goreče potrudile, da se hitro reši mali finančni načrt, ali pa da se mu ne bo stavilo na pot resnejših ovir. Negativni odgovor je slovanska deputacija dobila le od zastopnika Ukrajinskega kluba in od zastopnikov kluba češko-slovanske agrarne stranke.

Rusin posl. prof. dr. Al. Kolessa je z obžalovanjem izjavil, da njegova stranka stoji v odločni obstrukciji proti finančnim predlogom, kar je utemeljeval s tem, da bi iz državnih preodkazov, danih Galiciji, učiteljstvo pri današnji sestavi deželnega zbora ne dobilo niti vinarja in v parlamentu ni mogoče doseči, da bi avtonomne stranke določitev državnih prihodkov v svrhu ureditve učiteljskih plač v posameznih deželah ne smatralo kot kršenje deželne avtonomije.

Popolnoma negativno stališče je zavzel predsednik kluba poslancev češko-slovanske agrarne stranke posl. Fr. Stanek, ki je brezobzirno odbil zahtevek učiteljskega zbora, da naj bi njegova stranka ne delala težkoč hitri rešitvi finančnega načrta, sklicujoč se na baje soglasni sklep kluba z dne 21. oktobra. Ugovori članov deputacije, da je posebno na Češkem redna ureditev učiteljskih plač odvisna od povečanih državnih preodkazov iz malega finančnega načrta in da mora zato agrarna stranka, če se izreče za redno ureditev učiteljskih plač, izvajati posledice tudi v državnem zboru in poskrbeti za zadostno pokritje potreb. Svojega odbijajočega stališča poslanec Stanek ni izpremenil niti potem, ko se mu je očitalo, da se s tem stranka samo sebe označuje za izrečnega sovražnika uradništva in učiteljstva, ker ti stanovi morejo izboljšanje svojega ne-uzdržljivega gmotnega položaja pričakovati le od sprejetja malega finančnega načrta. Člani deputacije niso opustili razložiti posl. Stanku soglasne želje učiteljstva, da naj bi se obravnavanje finančnega načrta ne zavlačevalo do novega leta, temveč, da bi bil sprejet takoj, kakor hitro mogoče. Za odgovor so dobili, da se s češko delegacijo ne govori na takšen način, na kar seveda so mu člani odgovorili, da se tudi z učiteljstvom ne ravna tako. Iz vsega tega ravnanja so dobili člani deputacije vtisk, da imajo za naše zahteve nekateri poslanci sicer krasne besede, od katerih je pa vedno daleč do dejanj!

* * *

Zastopniki Zveze slovanskega učiteljstva so se posvetovali tudi s posl. dr. Al. Heilingerm, referentom subkomiteja železničnega odseka, o železničnih ugodnostih za učiteljstvo. Posl. dr. Heilinger je opozoril na velike težkoče, ki so na poti sprejetju teh zahtev, toda dal je deputaciji izrečno obljubo, da se na vse načine potrudil, da bi učiteljstvo dobilo takšne ugodnosti na železnici, kakršne imajo državni uradniki, in sicer vsaj v počitnicah.

* * *

V skupni seji zastopnikov Zveze slovanskega učiteljstva in nemško-avstrijske učiteljske Zveze je bilo sklenjeno, izdelati takoj vse priprave za eventualno veliko manifestacijo vsega avstrijskega učiteljstva na Dunaju, do katere pride v slučaju potrebe na poziv predsedništva obeh Zvez.

Razsodba upravnega sodišča v zadevi tovariša R. Knafliča.

V naslednjem priobčujemo točen prevod razsodbe upravnega sodišča glede premeščenja učnih oseb iz službenih oziror.

Broj 10199 iz 1913.

Upravno sodišče.

V imenu Njegovega Veličanstva cesarja!

C. kr. upravno sodišče je pod predsedstvom c. kr. senatnega predsednika dr. žlahtnega plemiča Schusterja v pričujočnosti svetovalcev c. kr. upravnega sodišča, in sicer c. kr. senatnega predsednika viteza pl. Falserja kakor tudi c. kr. dvornih svetovalcev Malniča, dr. Teznerja in dr. pl. Herrnritta, potem zapisnikarja c. kr. dvornega tajnika Rohrerja, o pritožbi Radoslava Knafliča v Dobju proti odloku c. kr. ministrstva za uk in bogočastje z dne 17. XII. 1912, broj 54613, v zadevi premeščenja iz službenih oziror, na svoji dne 11. X. 1913 izvršeni javni ustni obravnavi, zaslišavši poročilo svojega poročevalca kakor tudi izvajanja pritožnika in c. kr. ministrskega tajnika dr. Vomele, zastopajočega toženo c. kr. ministrstvo za uk in bogočastje, za pravo spoznalo:

Izpodbijani odlok se kot v zakonu neutemeljen razveljavi.

Razlogi:

Ugovoru nadučitelja Radoslava Knafliča v Gorici proti odloku deželnega šolskega sveta v Gradcu z dne 17. IX. 1912, broj 1050/5, s katerim ga je bil ta s pritrditvijo Štajerskega deželnega odbora v smislu določb § 15. zakona z dne 25. II. 1888, deželnega zakonika broj 18, iz službenih oziror na ljudsko šolo v Dobje premeštil, ni c. kr. ministrstvo za uk i bogočastje s svojim odlokom z dne 17. XII. 1912, broj 54613, zato ugodilo, ker se s to odreditvijo ni pritožniku na njegovih dosedanjih službenih dohodkih ničesar pritrvalo in ker spada inace presojevanje o potrebi takega premeščenja iz službenih oziror v lastni preudarek šolskih oblasti.

Pritožnik priznava v svoji pritožbi, da se mu z izpodbijanim premeščenjem

glavnemu zborovanju Zaveze v čitalniško dvorano in mi pokimal zadovoljno pozdrav, videč obilo udeležbo ob Ganglovem in črnorumenem-belo-rdeče-modrem Jugovem govoru, ki jima je ploskal, da je vse migljalo na suhem Štipku. Potem reče upehan: »Se nas je, še nekaj!« — »Značajev, sem mu pritrtil in si mislil: Značajev, kakor Ti prav malo.

Ločila sva se za vedno.

Mož — Štipko je stal neupogljn kot morske obale rob — značajev, neomajen do poslednjega diha. In sedaj se je zgrudil. Prazna vrzel stašno zeva za njim. Družinica se ozira za očetom — vrla sinova za vzorom in podpornikom, vdova — in mi. — Ni ga več! — O, še, še! On živi med nami, njegov biserno čisti značaj še živi med nami in bo živel, dokler bo sploh kaj značajev na svetu. Ne! Taki ljudje mrjo. Pot, ki jih je spremljala do groba, ostane za vselej neizhojena, da nam ostalim kaže jasni smoter: navzgor! Tako je hodil on, naš Štipko, ki zdaj počiva v hladni jami. Počivaj sladko pod tihimi Gorjanci! Saj to si zaslužil na trnjevi poti življenja, Ti kremeniti mož vzornik! Večnaja pamjat!

I v o . .

LISTEK.

† Štipko Jelenec.

Junak za junakom se grudi, pada. Noč in dan zija črna jama, ki požira najboljšo borilce. In namestnikov ni, ni. Danes si dospel Ti, moj Štipko, na rob groba. Odrpala se je nenasitna zemlja in sprejela vase zdelanega trpina. V njej si našel pokoj, ki si ga zaman iskal po svetu. Da, zaman povsod! Trnjeva je bila pot, ki si hodil po njej v življenju, ne morda samo v Trnju pri St. Petru, marveč vsa do poslednje stopinje ob leni Krki.

Živahnega moža sem prvič spoznal jeseni leta 1885. na tedanji kmetijski šoli na Slapu pri Vipavi. Bil je v počitniškem kmetijskem tečaju in z njim je marsikdo, ki ga danes ni več med nami ali pa ni več naš. Nedeljsko popoldne je bilo, in učiteljska kolonija je počivala na »krevetih« v kosarni. Mi, tedanji abiturientje, stopajoči v svet z najlepšimi nadami in vzori, smo bili oddihajočim se kurzovcem dobrodošla, zabavna družba. Veselo so nas sprejeli in nam vse razkazali, kar smo želeli videti. Štipko je imel povsod do-

vtipno besedo, povsod zabavno opomnjo. Že tedaj sem si dobro zapomnil moža, ki bi se ne zmotil o njem že po vnanjosti, ko bi ga srečal tudi sredi Brazilijske, da ne more biti drugo kot — kranjski učitelj. Nemirna žilica mu ni dala, da ni izrazovite kudi pokrnil ne le s črno brado, marveč tudi z obilnejšo kožo. Ostal je namreč vse svoje življenje suh — po razmerah. Kakor kretnje je bil živahen, mestoma celo lapidaren njegov govor z gorenjskim naglasom. Sedaj je utihnil za vselej.

Pozneje sva se videla večkrat — tudi tedaj, ko je imel edino zlato uro — kakor je sam rekel — ki so mu jo podarili vrli moji notranjski rojaki. Oba sva namreč svoja boljša leta »izgubila« na Notranjskem. Shajali smo se večkrat na zborovanja učit. društva, ki je bilo tedaj — tov. J. Dimnik je pričal — v svojem najlepšem razvoju. Nikjer nismo opravili brez živahnega Štipka, niti v Orehku, kjer so bili med nami kar 3½ vdovci. Vsi bi gotovo pogrešali tovariša Štipka, ki je bil vesel samo med tovariši pobratimi, resnično blaga duša.

Kruta usoda ga je slednjič zagnala nekam doli h Kolpi-Božjakovo v Beli Krajini. Vdal se je in privadil med rahločutnimi belimi rojaki, kar zopet ni bilo prav

onim, ki so ga zagnali doli na mejo proti Karlovcu, da bi ga ugonobili, pa ga le niso. Prismejal se je izmed belih rojakov med črne, od Kolpe h Krki. In sam sem slišal še pred 10. leti, ko so pripovedovali po vsej novomeški, topliški in žužemberški okolici, da je Štipko priredil vojno na Turka in streljal sovraga kar z lesenimi topovi. Z veliko resnobo sva jih občudovala pred šolo na Dvoru s pok. Ljuddevitom Kranjcem, ko sva ga obiskala — maroderja — iz Toplice. Tam ob temnozeleni Krki so njegovi šol. otroci dobojevali zmago nad Turki, ob leni, temnozeleni Krki se je nehala tudi Štipkovega službovanja trnjeva dolga pot. Tam se je ustavilo preganjanje.

Pogosto sem čital v naprednih listih lapidarni njegov slog, osoljen z latinskimi citati, najraje — psalmi. Štipko je imel za seboj več latinskih razredov in menda namen izvoliti si duhovski stan. Poganjal se je v dopisih navdušeno za narode in svoje pravice proti črnim rojakom. Pravi trpin je bil kot zastopnik učiteljstva v okr. šol. svetih, ker si je prizadeval vsakemu pomagati, pa ni bilo vselej mogoče. In to ga je često spravilo v zamero navzgor in navzdol.

Leta 1910. je došel v Novem mestu k

ni na njegovih dosedanjih službenih dohodkih ničesar prikrajšalo, vendar poudarja, da ima deželni šolski svet v smislu § 15. zakona z dne 25. II. 1888, deželni zakonik broj 15, neomejeno pravico, premeščati učiteljstvo le na podlagi disciplinarne razsodbe. Razentega sme deželni šolski svet učiteljstvo predstavljati iz službenih ozirov le na predlog pristojnega okrajnega šolskega sveta.

Pritožnik je že inštančnim potom uveljavil, da pri njegovem premeščanju iz službenih ozirov takega predloga okrajnega šolskega sveta ni bilo, zaradi česa smatra on proti njegovi volji in brez predloga okrajnega šolskega sveta ukazano premeščanje za protizakonito.

Upravno sodišče je izpodbijani odlok iz sledečega pretehtovanja razveljavilo.

Ne glede na kazensko premeščanje, ki v tem slučaju ne pride v poštev, je po določbah rečenega § 15, pravica deželne šolskega sveta, premeščati učiteljstvo iz službenih ozirov na dve strani omejena: Po eni strani se ne sme dotični učni osebni na njenih službenih dohodkih ničesar pritržati, po drugi strani se sme tako premeščanje odrediti le na predlog dotičnega okrajnega šolskega sveta ali pa na utemeljeno po pristojnem okrajnem šolskem svetu podpisano lastno prošnjo učne osebe po privoljenju deželnega odbora.

V pričujočem slučaju je bil tu predlog samo predsednika okrajnega šolskega sveta. Ta predlog pa se ni bil niti pred premeščanjem niti po premeščanju izročil skupnemu (kolegialnemu) posvetovanju, oziroma sestanju okrajnega šolskega sveta. Tu tudi ni slučaj, da bi šlo za nujno zadevo, katera nujnost pooblašča predsednika v smislu § 30. Štajerskega šolskega nadzorovalnega zakona na take odredbe s pridržkom, da jih okrajni šolski svet naknadno odobri; zakaj v poročilu predsednikovem se poudarja, da ni on morebiti zaradi nujnosti opustil skupnega posvetovanja, temveč iz docela drugih od njega domnevanih vzrokov.

Pod predlogom okrajnega šolskega sveta, ki o njem govori § 15. zakona z dne 25. II. 1888., deželnega zakonika broj 18, se more v smislu § 28. šolskega nadzorovalnega zakona razumevati le predlog, ki temelji na skupnem (kolegialnem) sklepu okrajnega šolskega sveta. Upravno sodišče spozna, da tvori ravnanje po tem predpisu § 15. zakona z dne 25. II. 1888 bistveni predpogoji za dopustnost premeščanja učnih oseb iz službenih ozirov; zakaj zakon zahteva v svojem § 15. predlog okrajnega šolskega sveta in pristavlja v drugem odstavku, da se morajo učne osebe takemu premeščanju pokoriti.

Končno je upravno sodišče tudi pretehtalo, da sme stranka tirjati, naj se oblastvena dejanja ravnajo po predpisih oblike, da je torej prizadeta stranka upravičena v slučaju, v katerem se ni po bistvenih predpisih oblike ravnalo, se proti naredbi, ki sloni na takem zagrešenem dejanju, pravno pritožiti.

Upravno sodišče ni moglo v tej točki pritrditi naziranju vladnega zastopnika pri javni ustmeni obravnavi, ki je trdil, da stranki takrat ni podana legitimacija (pravica) za izpodbijanje oblastvenega dejanja, četudi sega to dejanje v njene pravice, kadar gre za kršenje takih predpisov oblike, ki spadajo v notranji delokrog oblastvene uprave, za katere zamo- re zvedeti stranka le, če se je kršila uradna tajnost! Zakaj to naziranje izroča varstvo organizacijskopравnih predpisov, ki služijo obenem varstvu individualnih pravic, popolnoma samovolji oblastvenih organov ter se tudi ne vjemajo z določbami § 6. zakona za upravno sodišče, ki kličejo upravno sodišče celo k oficioznemu (službenemu) opozarjanju bistvenih hib postopanja, ne da bi ločile očitne, po stranki opažene ali neopažene hibe od tajnih.

Na Dunaju, dne 11. vinotoka 1913.

Rohrer I. r.

Dr. Schuster I. r.

Opomba uredništva: Opozarjamo učiteljstvo, naj si to številko »Učit. Tovarša« dobro shrani, zakaj zadnja dva odstavka te razsodbe sta eminentne važnosti, in sicer ne samo za slučaj premeščanja, temveč tudi za vsak katehorični slučaj v šolskih zadevah. Še več! Ta dva odstavka razsodbe obsegata pravno moč tudi za vsakega državljana vseh dežel brez oziroma na poklic. Jedro te razsodbe je torej, da se mora vsaka oblastvena uprava ravnati po predpisih zakona in da ima upravno sodišče pravico opozarjati oblastveno upravo službenim potom na storjene očitne in skrivne hibe tudi tedaj, če se stranka ni pritožila. — Čestitamo tovarišu Knafliču, ker je dosegel tako važno razsodbo, ki bo koristila vsem avstrijskemu učiteljstvu, a tudi onim zavednim državljanom, družbam, društvom itd. slovenske narodnosti, ki se je bodo hoteli posluževati v boju za svoje državljanske pravice.

Iz govora državnega poslanca dr. Ravniharja

v državnem zboru dne 26. novembra t. l.

Drugi povod, da sem se v debati oglasil k besedi, je ta, da spravim tudi pri tej priliki pred to visoko zbornico vprašanje učiteljskih plač.

Sicer se razpravlja sedaj o znanih nujnih predlogih gg. poslanca Pacherja in drugih, ki imajo za predmet tudi ureditev učiteljskih plač, oziroma zahtevajo od države prispevek k bremenom, ki jih bodo morale nositi dežele za učiteljske plače. Gre za 20 milijonov kron, in pri tem se stavi na vladno še v drugem oziru zahteva, da naj že enkrat reši to vprašanje. Žalostno znamenje časa je, da moramo prihajati pri tako važnem faktorju, kakršen je za ljudstvo in za celo državo ravno učitelj, oziroma ljudska šola, s tako izrednimi sredstvi, ne morda, da bi izrazili svojemu prvemu kulturonoscu in kulturnemu delavcu posebno zahvalo in mu dali posebno plačilo, marveč da bi ga rešili in varovali gospodarskega pogina in sedanjih čas resnično obstoječe ujme. (Pritrjevanje.) Preden bi pa hoteli se lotiti kateregakoli drugega socialnega vprašanja, bi ne bila samo potreba pravičnosti, nego gole človečnosti, da se resno poizkusi rešiti to vprašanje. V prvi vrsti bi bila v to poklicana država, zakaj šola je državna zadeva, politikum je, kakor je rekla velika Habsburžanka. Država, ki si po členu 17. drž. osnovnega zakona iz leta 1867. lasti pravico šolo voditi, nadzirati in moštrovati, naj ima tudi dolžnost šolo vzdrževati.

V deželnem šolskem svetu, v okrajnem, da celo v krajnem šolskem svetu se v polni meri uveljavlja državna oblast. Zlasti disciplinarna pravica je popolnoma v rokah državnih oblasti. Ali korelat k tej njeni gosposčini, vzdrževanje šole in učiteljstva, prepušča država drugim faktorjem. Trajno tako neprimerno razmerje ne more obstati. Zatorej se že splošno smatra, da naj k vsem pravicam država prevzame tudi vsa bremena. Tudi predstojče poročilo poslanca Steinwenderja se krije s tem naziranjem. Deželna avtonomija se ob današnjem stanju stvari nič ne prikrajšuje, ker na eni strani je država, kakor že omenjeno, že sploh v polni lasti vseh pravic, avtonomisti sami so se jih odrekli s sprejetjem državnega ljudskošolskega zakona, po drugi strani bi pa dežele, ko bi država prevzela šolska bremena, ne bile dajateljice, nego jemateljice. Ako bi hotel biti trivialen, bi omenil tukaj pregovor o podarjenem konju. In ako so že srednje in visoke šole v rokah države, zakaj ne tudi ljudska šola? (Pritrjevanje.)

Ravno zato je tudi živo pozdravljati nujne predloge, ki so sedaj v razpravi, ker morejo, četudi morda neposredno, ne bodo imeli praktičnega uspeha, dati povod h končni rešitvi tega perečega vprašanja. Neposredni praktični uspeh teh nujnih predlogov se zdi v toliko dvomljiv, ker so ga prekosila posvetovanja in sklepi naučnega odseka v nekem konkretnem predlogu. Od naučnega odseka sklenjeni predlog se glasi glasom nam podanega poročila sledeče (bere):

Visoka zbornica naj sklene:

§ 55. zakona z dne 14. maja 1869, drž. zak. št. 62, oziroma z dne 2. maja 1883, drž. zak. št. 53, je razveljaviti po svojem sedanjem besedilu in se ima glasiti vnaprej:

§ 55. Ureditev zakonitega službenega prejemka učiteljev in način njegovega prejemanja se izvrši potom deželne zakonodaje, za kar veljajo sledeča načela:

1. Najmanjši prejemki, pod katere ne sme iti nobena šolska občina, naj bodo tako odmerjeni, da morejo učitelji prvega razreda in drugega razreda (podučitelji), neovirani od stranskih poslov, posvetiti vse svoje moči poklicu in da morejo prvi vzdržati primerno tudi rodovino.

Kot taki najmanjši prejemki naj veljajo oni, ki gredo c. kr. državnim uradnikom XI., X., IX. in VIII. činovnega razreda z ozirom na službene prejemke in na pravice do pokojnine.

Vsak učitelj in vsaka učiteljica z izpričevalom o učni usposobljenosti za ljudske šole mora najmanj doseči — če ni bila izrečena po pravilno izvedeni disciplinarni preiskavi za gotova predstojčea pomaknenja z disciplinarnim sklepom začasna nezmožnost, one stopnje prejemkov c. kr. državnih uradnikov, katerim je pogoj za nastavitve absolviranje kake srednje šole pri sledeči skupni službeni dobi: od začetka 4. do končnega 9. službenega leta prejemne stopnje (plača in aktivitetne doklade) XI., od začetka 10. do končnega 16. leta X., od začetka 17. do končnega 25. službenega leta IX. in od začetka 26. do končnega 35. službe-

nega leta prejemne stopnje VIII. službenega razreda.

Kakor je videti, so nujni predlogi, ki so v razpravi, s tem predlogom skoraj popolnoma — razen v zahtevi državnega prispevka — enaki.

Toda habent sua fata libelli. Zdi se, da stališče vlade napram v naučnem odseku sprejetemu predlogu ne obeta ugodne usode.

Vlada je dala v naučnem odseku izjaviti (bere):

»O resni volji glede izboljšanja gospodarskega stališča učiteljstva v kraljevini Češki pač z ozirom na delovanje permanentne šolske komisije ni dvomiti.

Kot posebno, to smer zasledujočo zahtev, ki se že leta izreka v vseh merodajnih faktorjem v deželnem zboru in deželnim odborom ter ministrstvu danih prošnjah in resolucijah, je smatrati željo učiteljstva, da naj se z ozirom na službene prejemke postavijo na enako stopnjo z državnimi uradniki XI. do VIII. činovnega razreda.

Predvsem je dvomljivo, če bi ne bila deželna zakonodaja zaradi okvirnega zakona, ki bi se oziral na to željo — in tak okvirni zakon bi morala biti izprememba državnega ljudskošolskega zakona — preveč vezana. V tem oziru ni pustiti v nemar, da je bila po današnjem besedilu § 55. ravno ureditev zakonitih prejemkov kot prerogativa deželne zakonodaje postavljena, medtem ko bi ostalo, če se posreči nameravana državnozakonska določba, za deželno zakonsko reditev le malo prostora.

Sploh pa so se te želje učiteljstva že deloma upoštevale; tako n. pr. so na Tirolskem plače učiteljev v šestih največjih mestih že skoro natančno po vzorcu za državne uradnike spodnjih štirih razredov urejene. Zgoraj omenjena nova ureditev plač dunajskega učiteljstva je celo daleko prekoračila to od učiteljstva zahtevano mejo.

Kar se pa tiče generalne rešitve predmetnega vprašanja omenjene enakosti učiteljev in državnih uradnikov XI. do VIII. činovnega razreda, vlada v svoje obžalovanje ni v stanu zavzeti v tem trenutku decidiranega stališča, in sicer iz sledečih razlogov:

1. Pri izredni neenakosti sedanjih plač in sistema napredovanja učiteljev v raznih deželah ni mogoče mehanično primerjati plač učiteljev v posameznih deželah brez uporabe primerjalnih statističnih dat glede stopenj prejemkov vseh v poštev prihajajočih učiteljskih kategorij.

2. Za rešitev predmetnega vprašanja je neobhodno potrebno izvesti potrebne poizvedbe glede ugotovitve finančnih moči posameznih dežel.

3. Treba je tudi natančno določiti število učiteljskih oseb v razmerju s številom prebivalstva v posameznih kronovinah. Da pa bo mogoče zavzeti stališče napram sedanjim zahtevi učiteljstva, je vlada pripravljena iz lastne iniciative zahtevati potrebni statistični material od podrejenih oblasti in bo mogla povedati svoje stališče šele, ko bo napravljen shema o plačevanju in napredovanju.

To izjavo smo slišali že opetovano iz ust ministrskega predsednika, ko smo se oglasili pri njem zaradi ureditve vprašanja učiteljskih plač. Zopet mora služiti deželna avtonomija, da upraviči izgovor, dasiravno dvomim, ali je gospodu ministrskemu predsedniku, kolikor se da soditi po najnovejših dogodkih, deželna avtonomija tako jako prirasla k srcu. Prava ljubezen to ni. Za izgovor pa je dobra.

S predlagano izpremembo § 55. pa avtonomija ne izgubi ničesar; saj to ni pravzaprav nobena izprememba, marveč samo preciziranje sedanjega besedila omenjene zakonske določbe. Če se po tej pravi, da naj bodo najmanjši prejemki taki, da morejo učitelji, prosti vsakih stranskih poslov, svojo celo moč posvetiti poklicu in oženjeni učitelji vzdržati rodovino, ne more smislu primerno in prav uporabljen imeti prvi odstavek § 55. nobenega drugega pomena, kakor da se naj dajo učiteljem sredstva, ki jim morejo jamčiti stanu primerno življenje. In prejemki spodnjih štirih činovnih razredov državnega uradništva so ravno še zadostni, da morejo tvoriti standard of life, in naj bo tudi samo za ljudskošolskega učitelja. Draginja je zrasla v zadnjih desetih letih v splošnem za 150%, plačilne razmere v privatni in javni službi stoječih deževnih in manualnih delavcev so se morale ozirati na razmere, zato je le naravno, da se najnižji prejemki učiteljstva prilagodijo — kakor ni mogoče drugače tolmačiti zakonske določbe — tem sedanjim razmeram. Če se potem nekoliko nedoločno povedana zakonska določba, ki da povod k raznim samovoljnim razlagam, opiše po svojem pravem smislu, ni mogoče govoriti o kaki izpremembi prvotnega smi-

sla § 55. Tem manj se more govoriti o oktroiranju napram deželni zakonodaji, ker gre samo za to, da pride do popolne veljave prava volja zakonodajalca.

Predlog naučnega odseka je sedaj baje v finančnem odseku. Čas je že in mi zahtevamo energično, da se finančni odsek vendar enkrat oglasi in stavi dozoreli predlog na dnevni red, razen če bi se ta zadeva rešila prej na kak drug način.

V razpravi je mali finančni načrt in takozvani zakon o preodkazilih. Pri posvetovanju glede zakona o preodkazilih so v odseku veliko govorili, da pridejo tekoči dohodki iz davka na žganje, ki s odkažejo deželam v prvi vrsti za izboljšanje plač, odnosno za regulacijo učiteljskih plač. Avtonomisti proti temu niso protestirali, da bi morali, če bi bili konsekvntni, to storiti. Za ta finančni načrt morajo služiti torej kot pripraga učiteljstva in državno uradništvo. Vsekakor pa pogrešamo v zakonu določbo, ki naj ukaze deželam, da uporabijo te preodkaze res tudi v zato določen namen. Vlada uporablja žalostno stanje učiteljstva za motivacijo finančnega načrta kot vado za davkoplačevalce, pušča pa popolnoma odprto vprašanje, kaj naj se zgodi, če dežele ne bodo preodkazanih zneskov uporabile za določeni namen. V tem slučaju ne more pomagati razočaranemu učiteljstvu, ki nima svoje pravice zapisane, niti vlada, niti upravno sodišče in sploh nobena instanca. Upamo sicer, da dežele učiteljstva ne bodo goljufale in ga pustile obsedeti, vendar pa nismo tozadevno popolnoma varni posebno vočigled velikim stiskam, v katerih žive dežele in ta moment lahko uporabljajo kot izgovor. Poznam deželo, in to je Kranjska, o kateri dvomim, da bi uporabila preodkazane zneske v prid učiteljstvu. Vzroke za ta dvom bom navedel pozneje, omenim pa naj sedaj samo to, da bodo preodkazani zneski iz davka na žganje komaj zadostovali, da pokrijejo redni letni primanjkljaj dežele Kranjske.

Želeti bi bilo — in to željo izrekajo mnogi in jo tudi ponavljajo — da bi bilo v zakonu tudi natančno povedano, da naj se porabijo deželam preodkazani zneski v prvi vrsti za regulacijo učiteljskih plač, in sicer v tem in tem smislu in v tej in tej izmeri. Zato se ne sme kratkomočno pome- stiti raz prag socialno-demokratskega minoritetnega predloga, ki stremi za tem, da se uvede šolsko-dotacijski zakon, v katerem naj se zakonito določi, kako visoki so ti preodkazani zneski in na kakšen način naj se uporabijo.

Pa, nočemo se udajati prevari, da tudi ta zakonska določba ne bo uzakonjena, ravnotako kakor vemo, da ne bodo imeli nujni predlogi, ki so sedaj v razpravi, pozitivnega uspeha. Ti predlogi imajo več ali manj značaj resolucij; služijo v glavnem v to, da kažejo nujnost cele zadeve in da opozorijo vlado, da bi bil skrajni čas, da bi se vlada prav resno lotila te zadeve in da je ne odlašaj več. Saj bomo videli, kako bodo dežele porabile preodkaze in če bodo hotele ugoditi upravičenim zahtevam učiteljstva. Če tega ne morejo, potem utegne miniti tudi skromnega kmetijskega učitelja potrepljivost, potem pa si bo vedel v družbi z vsemi drugimi, bodisi v javni ali privatni službi stoječimi nastavljenici, naj bodo to uradniki ali delavci, priboriti svoje pravice. (Cujmo! Cujmo!) Že danes apeliramo na dotične organizacije in jaz mislim, da nas v našem pričakovanju ne bodo goljufale, da bodo stale ravnotako kakor en mož, kakor da bi šlo za njih lastno zadevo in da bodo priskočile z vso močjo in energijo najbednejšim med bednimi nastavljenici v boju — ne morda za kako predpravo, marveč samo za človeka vredno življenje. Naj torej tudi debata o nujnih predlogih in debata o finančnem načrtu, ki se ima več ali manj baviti tudi s tem vprašanjem, izzveni v trdo svarilo vsem merodajnim faktorjem, da naj se pravočasno spametujejo, da naj se spomnijo svoje dolžnosti napram širokemu ljudskemu sloju. Na javnih ljudskih in meščanskih šolah v Avstriji je delovalo 1908. leta 64.897 moških in 32.526 ženskih, skupaj torej 97.423 učnih oseb. Danes jih je gotovo še več. Četudi odštejemo 18.000 učiteljev veronauka, moremo vendar trditi, da gre za blagor več stotisoč oseb. In pri tem država ne more zapirati ušes, če pa noče videti in slišati, mora nesti tudi posledice svojega prav nonchalantnega vedenja napram tako perečemu vprašanju. Ta zadeva prav gotovo ne bo izginila več z dnevnega reda. (Pritrjevanje.)

V debati o nujnih predlogih se je v zgornjih besedah slikal pomen učiteljskega stanu za državo in ljudstvo, pokazali ste nam žalostno gospodarsko življenje našega duševnega domobranstva. Če sem se vendar osmelil izpregovoriti, se je to zgodilo, ker se mi zdi potrebno, da opozorim visoko zbornico na posebno žalostne razmere učiteljstva v slovenskih

deželah, zlasti učiteljstvo na Kranjskem hodi svojo lastno trnjevo pot.

Iz tabele, ki jo imam pred seboj, je razvidno, da je učiteljstvo na Kranjskem z ozirom na plačilne razmere med vsemi kronovinami na zadnjem mestu. Začetna plača provizoričnega učitelja je sicer v eni kronovini, v Galiciji, še nižja nego na Kranjskem, znaša 700 kron napram 800 K na Kranjskem, nasproti temu pa je začetna plača definitivnega učitelja na Kranjskem v znesku 1000 K mnogo za tozačevnimi dohodki v drugih kronovinah. Ravnotako je tudi plača meščanskega ali ljudskošolskega učitelja po 40. službenem letu neprimerno nižja nego v drugih kronovinah. Plača znaša za meščanskega učitelja 2760 K, za ljudskošolskega učitelja celo le 2080 K. V istem razmerju so tudi na srednjih stopnjah.

Vsak le nekoliko kvalificirani delavec ima boljše. Da, imamo celo neverjetno se glaseč slučaj, da ima šolski sluga na neki mestni ljudski šoli v Ljubljani po regulaciji plač višje dohodek, nego vodja dotične šole. (Čujte! Čujte!)

Predležee poročilo o dohodarini omenja, da se je šolski proračun v deželah v zadnjih sedmih letih povišal za 47,4 milijona, torej za 44,2 odstotka, obenem pa konstatira, da je Kranjska pri tem zvišanju na zadnjem mestu.

Navzlic vsem naporom, ki so se napravili od narodnonapredne strani v družbi z veleposestvom v deželnem zboru in svrhu izboljšanja ali regulacije učiteljskih plač, se ni moglo do danes ničesar doseči. Vsak poizkus se je izjalovil zaradi upora klerikalne večine deželnega zbora. In edini vzrok je ta: Večina učiteljstva je v naprednem taboru. Gospodari v ljubljanski deželni hiši so opetovano izjavili, da učitelji ne smejo prej pričakovati izboljšanja svojega položaja, dokler se ne bodo uklonili. Politični lumpje in hinavci naj postanejo, potem bodo dobili kot plačilo za svojo breznačajnost regulacijo plač. No, dozdaj se ni posrečilo podvreči jih. Sicer je bilo par odpadnikov, toda velika večina je ostala trdna. Navzlic stradanju in bedi, navzlic siromaštvu in persekucijam stoje pokonci, s povzdignjeno glavo. Sicer siromaki, toda značajniki, pravi junaki!

In naš učitelj glede svojega delovanja ni med zadnjimi. Zmisel in ratio legis državnega ljudskošolskega zakona z dne 14. maja 1869. popolnoma upoštevajoč, stoji naš učitelj na višku svoje naloge.

Pred kratkim objavljena statistika dokazuje, da se število analfabetov vsakih deset let zniža za kakih 10 odstotkov, tako da smo v tem oziru že več kronovin pustili za nami. Letna poročila deželnega šolskega sveta kranjskega morejo o strokovnem delovanju kranjskega učitelja izstaviti le dobra in pohvalna izpričevala. Tako se pravi v enem izmed zadnjih poročil (bere):

»Stanje pouka je bilo na podlagi inspekcije sledeče: Zelo zadovoljivo na 63 šolah, to je 15,79 odstotka, zadovoljivo na 200 šolah, to je 50,12 odstotka, manj zadovoljivo na 41 šolah, to je 10,28 odstotka, ne zadovoljivo na 8 šolah, to je 2,0 odstotka, inspiciranih ni bilo 87 šol, to je 21,81 odstotka.

Mnogo učiteljev kaže veliko stremljenje po nadaljni izobrazbi in po zboljšanju svoje metode, vestno se pripravljajo na pouk in vodijo v to svrhu detaljirane dnevnik.

V npravnem in patriotičnem oziru se velika večina učiteljstva korektno obnaša, vzbuja in goji čustva ljubezni in udanosti do domovne in do najvišje vladarske hiše s tem, da vporablja za to pri pouku vsako priliko in ima tudi v dnehi, ki so pomembni za dinastijo in domovino, primerne nagovore na šolsko mladino ter prireja primerne šolske slavnosti.

Tudi občeokoristno delovanje mnogih učiteljev v službi humanitarnih institucij kakor tudi v poljedelskem in obrtnem interesu prebivalstva se mora pohvalno naglašati.

Stik med šolo in domom je v nekaterih krajih zelo živahen, vendar bi se pa mogel ustvariti še ožji, posebno v večjih krajih s prirejanjem roditeljskih večerov, poljudnih predavanj in poučevanjem ljudstva o vzgojevalnih vprašanjih.

V stanovskih vprašanjih vlada med nemškimi in slovenskim učiteljstvom najboljše sporazumljenje; sporazumljenje med kateheti in posvetnimi učitelji bi moglo biti sicer čestokrat iskrenješe, vendar pa je le v nekaterih krajih skaljeno.

Nravno-verska vzgoja otrok je torej v najboljših rokah, in vendar ne najdejo posredovalci te vzgoje v očeh svojih kruhodajalcev nobene milosti. En dokaz več za to, da se morajo pojmi religiozni, veren in klerikalni jako narazen držati.

Pred par dnevi so med vas, spoštovani gospodje, razdelili brošuro, ki natančno opisuje bedo kranjskega učitelja. Brošura ima naslov »Dejanja govore«.

Prosim, gospoda moja, ne odložite knjižice, prečitajte jo pazno in čudili se boste, kako morejo še v 20. stoletju v kaki avstrijski kronovini vladati še take kulturne razmere, kakor se opisujejo v brošuri Kranjske. (Čujte! Čujte!) Da, facta loquuntur, in jaz jamčim za to, ker poznam razmere iz lastne izkušnje, da v brošuri ni nič neresničnega, nič nepravilnega, da, niti pretiranega nič.

Jaz vas ne bom zadrževal z njeno vsebino, le eno bi vam iz taiste navedel kot zgled.

V seji deželnega zbora dne 28. decembra 1911 se je sklenilo, da se dovoli neporočenim učiteljem, ki dotlej niso bili deležni draginjske doklade, 25 odstotkov od temeljne plače; razdeli pa jo naj deželni odbor po svoji previdnosti.

V seji dne 7. februarja 1912. se je nadalje sklenilo, da se more ljubljanskemu učiteljstvu zvišati stanarina za 50 odstotkov, tudi v tem oziru so dali deželnemu odboru pleinpouvoir.

Kako pa se je učiteljstvu porazdelila draginjska doklada, oziroma stanarina, je iz brošure natančno razvidno. Draginjsko doklado je dobilo 297 učitelj in le 68 učitelj, in še med temi je 8 frančiškanov in 6 katehetov, ki so vsi dobili 25odstotno draginjsko doklado, dočim so posvetni učitelji dobili večino le 10odstotno. (Čujte! Čujte!) Iz seznama učiteljstva, ki je dobilo draginjsko doklado in ki je označeno v brošuri, tudi lahko razvidimo, da se večina teh — to so oni, v brošuri s križem označeni, križani — nahaja v klerikalni organizaciji. Svobodna previdnost deželnega odbora je dobro napravila svoj izpit, vsaj fungirajo kot prisledniki župniki in klerikalni zaupniki po občinah. Še slabejše se je godilo mestnim učiteljem v Ljubljani s stanarinsko doklado. Tu so dobili skoraj edinoletni klerikalne učiteljske organizacije. Tako n. pr. na I. mestni deški ljudski šoli od 11 učnih oseb ni nihče drugi dobil stanarinske doklade nego katehet, ki je dobil 25 odstotkov. Na IV. mestni deški ljudski šoli so dobili od 8 učnih oseb stanarinsko doklado le katehet in pa učiteljica, ki edna poučuje na dotični šoli in ki je v klerikalni učiteljski organizaciji.

Pri teh razmerah, pri tej brezobzirnosti in brezvestnosti kruhodajalcev kranjskega učitelja se ne smete čuditi, gospodje, da je na Kranjskem število moških učnih oseb vedno manjše. Učiteljšče se smatra le še kot neka pripravljavnica za finančno, železniško in pošto službo. Ali pa zapuščajo deželo, grede kot učitelji v druge dežele. In ne smete se čuditi, gospodje, če človek izgubi pri črtanih razmerah vse poželjenje po avtonomiji. Hočejo le pomoč, hitro pomoč, naj pride od kogar že koli, in četudi od države; hočejo, da se odstranijo desolatne razmere, naj to omogoči kdorkoli.

Zbudi se!

Učiteljstvo bide težak boj za izboljšanje svojega gmotnega položaja. Kamor se obrača s svojimi prošnjami, ga povsod izkomplementirajo z raznimi »pionirji« skozi vrata ter mu napolne žepa s samimi praznimi obljubami. V očigled temu dejstvu ni čuda, da so se začele oglašati v srcih zatirane učiteljske raje strune, o katerih niti učiteljstvo samo ni vedelo, da so njegove. Zadnji boji so naučili učitelje marsičesa, in če se bo frivolna igra, ki jo igrajo odločilni faktorji z učiteljstvom, nikake odgovornosti. Predvsem je treba konstatirati, da nima učiteljstvo v sedaj vladajočih deželnih klikah v Avstriji nikakih prijateljev. To je prva izkušnja. Dalje je učiteljstvo izprevidelo, da služi vladajočim političnim strankam kot igra. Kaj to briga politične voditelje, da se učiteljstvo na ta način korumpira, kaj jim mar, da se vlačijo na ta način v političsko blato šola, vzgoja in učiteljstvo! Kaj briga to demagoge, ki vodijo danes slovenski narod! Zadoščenje njihovim ambicijam, mandati, korita — to je njihova maksima, če pa pri tem pogine slovenski narod v blatu in nevednosti, jim nič mar. Učiteljstvo hočejo imeti na vsak način za agitatorje. Iztrgali so ga iz njegovega delokroga ter ga vlečejo ven v političski vrtinec, kjer se naj lačen navdušuje za demagoške kandidate!

Vlada stavi od druge strani na učitelje vse mogoče in nemogoče zahteve: vzgojuje naj ji dobre državljane, čestilce militarizma, zbira naj za razne kolekte, uči naj mladino streljati. Tako se vrste vsi predstavitelji današnjega blagoslovljenega družabnega reda pred ubogim izmozganim učiteljem ter mu blagovolijo namigavati na svoje želje. Država hoče od učitelja državljanov, cerkev pobožnih in pokornih vernikov, vladajoče klike pa pravovernih in ponižnih pristašev. Vse to naj dobavlja učitelj, sam pa naj poginja pod kapom, kamor ga mečejo njegovi

kruhodajalci. Zaboga ali misli vsa ta lepa družba, da je izgubil učitelj res že sledenjo trohico kriterija! Ali mislijo ti ljudje, da so učitelje že tako moralno uničili, da ni mogoče, da bi začutili v sebi še iskricke zamozavesti in močatosti! Učitelj ima še življenje v svojih udih, in pride čas, ko to svoje dolgo zatajevano življenje pokaže! Za učiteljstvo ni drobtinice! Kulturni delavec naj oznanjuje visoko krščansko etiko, sredi katere poginjamo za lakoto!

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Pedagoško društvo v Krškem. Zborovanja v Št. Janžu dne 19. novembra t. l. se je udeležilo nad 30 društvenikov, in sicer s sledečih šol: Boštanj, Krško, Leskovec, Mokronog, Radeče, Raka, Studenec, Št. Janž, Št. Rupert in Tržišče. — Predavanju tov. Škulja o Srbiji je prisostvovalo poleg učiteljstva tudi okrog poldrugi sto drugega občinstva, ki se je vračalo domov gotovo s hvaležnim spominom na napredno učiteljstvo. Tovariš predsednik se je zahvalil predavatelju za izborno predavanje, tov. Bercetu pa za delovanje v prid tako ogromne udeležbe. — Nato je referiral o izpremembi društvenih pravil tov. Hočevar, ki so ga zborovalci poslušali z največjim zanimanjem in vsi pazljivostjo. Po novih pravilih se bo društvo imenovalo Pedagoško društvo za učitelje in šolske prijatelje krškega okraja. Važna točka v sprejetih pravilih je ustanovitve okrožij, v katerih se bodo vršili pokrajinski sestanki. Pri točki o določitvi časa za glavno skupščino je bila večina za to, da se vrši ista vsako leto na dan okrajne konference. — Med slučajnostmi je prišlo na vrsto več stanovskih zadev. Poudarjati je treba, da se o tem vprašanju na naših zborovanjih že dolgo ni toliko razpravljalo, kakor ravno sedaj in da je bilo zaradi tega to zborovanje eno najzanimivejših. Poleg drugega se je tudi sklenilo delovati na to, da izda okrajni šolski svet normale o nadomeščenju verskih ur in izposlovati pri merodajnih oblastih, da se izdajo zakonite določbe glede prodajanja tobaka šolarjem, dalje da se prepove šolarjem obiskovanje sejmov in da se zaradi bolezni kontumaciranim otrokom ne prepove le pohajanje šole, ampak tudi vseh drugih javnih lokalov. Odbor se je pooblastil, da sestavi in odpošlje Zavezi dve resoluciji. Prva se tiče za učiteljstvo poniževalnega pripravljavnega tečaja na učiteljšču, druga pa našega slabega gmotnega stanja. Zadnje se bo odslej odpošljala pri vsakem zborovanju Zavezi, ki naj tej enake resolucije zahteva od vseh drugih okrajnih društev ter jih oddaja merodajnim oblastim. Če bodo s temi resolucijami napolnjeni enkrat vsi koši, nam bodo mogoče vendar doli zaslužni košček kruha. Odboru se je tudi naročilo, da naj zbira gradivo za ono delo, ki bi ga učiteljstvo lahko opustilo brez slabih posledic in ki bi ga v gotovem slučaju moralo opustiti.

Po končanem zborovanju je bil skupen obed v gostilnici krajnega šolskega predsednika Majcna, ki nam je prav dobro postregel. Zborovali smo prvič v prijaznem Št. Janžu, gotovo pa ne zadnjič.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj je zborovalo 16. listopada 1913 v rajhenburški šoli. Navzočih je bilo 29 članov, kot gost je bila prisotna tov. Runovčeva iz Vidma.

Tov. predsednik pozdravlja navzoče, omenjajoč izpremembe na šolskem polju od zadnjega zborovanja. Draginjska doklada je uspeh trudapolnega dela naše organizacije. A več nego ta, je vreden moralni uspeh, ki smo ga dosegli s to prvo pridobitvijo. Naprej! V delu je spas! — Vzamejo se na znanje dopisi Zveze in Gospodarske zadruge. Jako zanimiva so bila poročila o Zavezinem zborovanju v Ljubljani (tov. Jamšek), o Zvezini seji ter obeh Bundovih sejah (tov. Knapič). Sprejel se je predlog tov. Potočnika: Delegat (za Lehrerbund) naj zastopa pri zopetnem zborovanju stališče, da se ob zasedanju dež. odbora izboljša odredba v toliko, da se sklene draginjsko doklado do def. regulacije učiteljskih plač. Sprejme se tudi naslednja resolucija: V zadnjih letih se je pokazala ogromna nadprodukcija učiteljic. Zaradi tega se je uvedel na mnogih državnih in deželnih učiteljščin numerus clausus, nekatera pa sprejemajo gojenke le vsako drugo leto. Nasprotno se pa opaža, da zasebna ženska učiteljšča z zgoraj omenjenimi sredstvi nadprodukcije ne omejujejo, ampak nasprotno producirajo leto za letom višje število učiteljic. Zaradi tega se Zaveza pozivlja, da stori dogovorno z ostalimi učiteljskimi organizacijami takoj vse potrebne korake,

da se 1. vzgajanje učiteljic omeji na privatnih zavodih na skrajni minimum, odnosno da se jim odvzame pravica javnosti, 2. da se državnim in deželnim zavodom podeli zopet popolna prostost glede števila gojenk. Kot davek, ki smo ga dolžni organizaciji za draginjsko doklado, se nabere 18 K 32 v in se izroči vsota socialnemu odseku.

Književnost in umetnost.

»Zvonček« objavlja v zadnji letošnji številki to-le bogato in lepo vsebino: 1. Fran Žgur: Zimska. 2. Cvetinomirski: Burklje. 3. Davorinov: Kakor ded... Pesem. 4. Davorinov: Pravljica o sv. Miklavžu. 5. Fran Košir: O rojenicah v Balunječi na Boču. 6. S. P.: Gozdu. Pesem s podobom. 7. Jireček-Janežič: Deželna uprava in pravo starih Slovanov. 8. Fran Erjavc: Vako in njegovi grehi. 9. Pozdravljen, zvesti prijatelj! Podoba. 10. Fran Erjavc: Božični večer na Kranjskem. 11. V vznožju planin. Podoba. 12. Fran Žgur: Hrepenenje. Pesem. 13. P. St. Polenčan: Drobne povesti. 14. Tone Rakovčan: Nekaj mislim... Pesem. 15. Pojdimmo malo po svetu. Podoba. 16. Gustav Graščan: Nadi v album. Pesem. 17. Tone Rakovčan: Popotnik. Pesem. 18. Pouk in zabava: Senčna podoba psa. — Rešitev in rešilci. — Primere iz živalstva v našem govoru. — Mesec dni v podcestnih kanalih. — Koliko porabijo v Evropi kruha. — Žrtve zrakoplovne umetnosti. — Zanimiva lastnost čebel. — Povprečna teža možganov. — Kotiček gospoda Doropolskega. — Ob sklepu štirinajstega letnika. — Takoj na delo za »Zvonček«!

Koledarček Učiteljskega Doma v Celovcu za leto 1914. — I. letnik. — Izdalo in založilo društvo »Učiteljski Dom« v Celovcu. — Cena 70 vin. — 1913. Natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu. Str. 94. — Vsebinsko: Koledar za navadno leto 1914. — Lestvica za pristojbine kolkov. — Najvažnejše poštno določbe. — Ks. Meško: Kako je Tonček za svojo narodnost prvič trpel? — Andrej Einspieler, slovenski šolnik (s podobo). — Ferdo Plemič: Njen gozd. — Kompoljski: Ohranite otrokom ljubezen do doma in do materinega jezika! (Odlomek iz »Kopisa« »Domača vzgoja«). — Dr. M. Potočnik: Šolstvo koroških Slovencev. — Prof. Apihu v spomin (s podobo). — Ks. Meško: Sinček vdovin. — Juri Trunk: Sovražnik v nas. — P. Koschir: Pregovori iz slovenskega Korotana. — Kaj je »Učiteljski Dom« v Celovcu? — P. Koschir: Pravljica. — Lepa in bogata vsebina knjižico priporoča.

Sem Benelli: Ljubezen treh kraljev. Tragičen poem v treh dejanjih. Prevedel Alojzij Gradnik. — Gorica 1913. Samozaložba. — Tiskala »Goriška tiskarna« A. Gabršček. — Str. 115. — Cena 2 K, s poštnino 2 K 20 v. — Velicaste verze laškega dramatika pesnika Benellija, polne lepote in življenja, je presadil na slovenska tla z ljubeznijo in pesniškim zanosom A. Gradnik. S tem delom je ustregel vsem, ki smo željni poezije in užitka.

Koledar (Vestnik) XXVIII. šolske Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani za navadno leto 1914. — Izdalo in založilo vodstvo. — Cena 1 K 20 v. — V Ljubljani. Tisk »Narodne tiskarne« 1913. — Str. 193. — Koledar obsega tri dele z nastopno vsebino: I. koledar: Petindvajsetletnica C. M. podružnic 1914. Poštno določbe. Lestvice. — II. Narodnemu delu: Ivan Fabjančič: Za rodno grudo! Dr. Fran Košmelj (s podobo): O važnosti narodnoobrambnega slovstva. Sredi izgubljenih. Narodnostno stanje beneških Slovencev sedaj in nekaj. — III. Vestnik Družbe sv. C. in M. v Ljubljani XXVIII. — Koledar ni samo zanimiv in bogat po vsebini, ampak ima tudi namen, da pridobi naši prekornisti šolski družbi novih dohodkov, ki jih v pospešitev svojega kulturnega in narodnega delovanja tako nujno potrebuje. Zato je, pa koledar vreden dvojnega priporočila, in ne smelo bi biti nobene zavodne slovenske hiše, ki bi bila brez njega! Delajmo potom C. M. D. za ohranitev svoje mladine in svoje zemlje!

Fran Milčinski: Kjer ljubezen tam Bog. Igra v enem dejanju. Založil L. Schwentner v Ljubljani 1913. Cena 50 v.

Fran Milčinski: Volkašin. Roparska pravljica v enem dejanju. Založil L. Schwentner v Ljubljani 1913. Cena 80 v.

Človeško telo. Mali anatomsni atlant. 12 kromolitografij s slovensko nomenklaturo človeških organov. Izdal in založil L. Schwentner v Ljubljani 1913. Cena 1 K 50 vin.

Politiški pregled.

* **Nove vojaške zahteve.** Vojna uprava namerava prihodnje leto zopet zvišati mirovno stanje nekaterih armadnih zborov. Pri 124 pehotnih bataljonih bo zvišano mirovno stanje za 112 mož pri bata-

Ijoni ali 28 mož pri stotniji. Dalje bo na novo formiranih 45 oddelkov za strojne puške, tako da bo imela armada skupno 307 oddelkov za strojne puške. Ojačene bodo tudi vse baterije, med temi 84 za 20 mož pri bateriji. Ustanovi se na novo dalje oddelki mejnih lovcev, močan 6 stotnij ali skupno 1500 mož. Artiljerija dobi 34 novih poljskih baterij. Nanovo bosta kreirana dva bataljona trdnjavske artiljerije in večje število novih samostojnih kavalerijskih eskadronov, ki se izpopolnijo polagoma v regimente. Vojna uprava je hotela doseči izpopolnitev teh eskadronov v regimente že letos, a je morala svoj načrt zaradi slabih finančnih razmer, opustiti.

* **Solnograška za lex Kolisko.** Pod predsedstvom solnograškega župana Otta in deželnega glavarja, kanonika Winklerja, je bil ustanovljen komite, ki hoče zbrati več milijonov podpisov, ki naj bi prisilili vladu, da predloži cesarju lex Kolisko v sankcijo. Akcija se je pričela z velikim pompom. Mesto je bilo v zastavah in dame so na ulicah pobirale podpise. Ob nedeljah bodo nabirali podpise tudi po deželi od hiše do hiše.

* **Trimilijonski prebitek v deželnem proračunu Češke za l. 1914.** Deželni proračun Češke izkazuje, kakor poročajo »Narodni Listy«, za 1914. leto 3 milijone kron prebitka. Od te vsote se porabi en milijon za ojačanje blaginje, 2 milijona se pa nakažeta zakladom okrajnih šolskih svetov.

* **Usodno in upravičeno besedo** je izpregovorila »Arbeiter Zeitung« na koncu svojega uvodnika od 22. t. m. na naslov avstrijskih odločujočih faktorjev. Govorec o težkih posledicah, ki jih zapuša za vsa naša država in za našo narodo brezglava in popolnoma zgrešena avstrijska gospodarska politika nasproti Srbiji, apostrofira »Arbeiter Zeitung« odločilne kroge: »Nikdar še ni bila naša industrija v tako hudi stiski kakor je danes, nikdar še ni beda industrijalnega delavstva tako narasla, kakor je pod pritiskom Berchtoldove politike. Še enkrat se nudi gospodujočim prilika, da olajšajo to bedo, še enkrat prilika, da pridobimo zopet vsaj en del izgubljenega. Ali hočejo zamuditi to priliko? Ali naj nam bo tržišče na Balkanu izgubljeno za vedno? Ali naj bo razvoj naše industrije zaustavljen za vedno? Besedničen grofa Berchtolda brez vsebine avstrijskih davkoplačevalcev sedaj, ko gre za njihove resnične življenjske interese, ne more zadovoljevati. Čuti hočemo, dali hoče vlada zamuditi tudi to zadnjo priliko!

* **Reorganizacija bosenskih čet.** Z novim letom vojna uprava reorganizira bosenske čete. Dosedanji posebni regimenti bodo odpravljeni in dobijo št. 103 do 106 v skupni armadi. Odpravljene bodo tudi posebne uniforme. Pehota dobi običajne uniforme s čakami, le muslimani bodo imeli še vnaprej fese in bodo tvorili posebne bataljone. Lovci dobe št. 103 c. kr. pešpolka.

* **Srečna Belgija.** Pred par dnevi so objavili statistiko o samostanih v Belgiji. Koncem l. 1910. je bilo v Belgiji 367 samostanov, v katerih je bilo 58.351 menihov in nun. To pomenja v primeri z l. 1900 prirastek okroglih 60 odstotkov. In če upoštevamo, da ima Belgija kakih osem milijonov prebivalcev, tedaj pride na 28 prebivalcev en menih ali ena nuna. Pač srečni ljudje!

* **Duhovščina in volitve.** Povodom predstojećih volitev je izdal nadškof koadjutor dr. Bauer v Zagrebu na duhovščino zagrebške nadškofije okrožnico, v kateri ji daje navodila glede vedenja povodom volitev. Priznavajoč duhovščini svobodo političnega prepričanja, opozarja nadškof duhovščino, da jo vežejo zakoni morale. Potem opominja občinstvo, naj ne zanemari svoje dolžnosti in naj ne podžiga naroda s hudimi in žaljivimi izrazi. Najstrožje pa prepoveduje zlorabljanje propovednice in cerkve v nedostojne agitatorične svrhe. Od vsakega duhovnika, ki nameruje kandidirati, zahteva, da zaprosi od njega dovoljenje za to, ki mu bo, vzmši v ožir vse razmere, podeljeno po možnosti. Slednjič spominja nadškof na odredbo ordinariata, ki zabranjuje, da se duhovniki medsebojno žalijo po novinah. Duhovnik, ki bi se pregrešil proti tej odredbi, bo pozvan na strogo odgovornost. Tako odredbo je izdal nadškof-koadjutor v Zagrebu! Ali bi ne bila kakva podobna odredba precej umestna tudi v kaki drugi deželi?! Saj Hrvaška menda ni tako daleč od Slovenije, da bi bile potrebe in koristi cerkve v njej posebno različne od onih v Hrvaški. In nadškof Bauer menda tudi nima slabšega razumevanja o koristih cerkve in dolžnostih duhovščine nego kak drug škof.

Agitirajte za svoje glasilo! Pridobivajte mu novih naročnikov!

Obrambni vestnik.

— **Iz sežanskega okraja** nam pišejo: Zadnji sklep sežanskega učiteljstva v Štanjelu, s katerim se izreka zastopnikom davkoplačevalcev v okrajnem šolskem svetu zaničevanje za njihov cinični nastop, se v sežanskem okraju mnogo komentira na vse mogoče načine. Ta moški korak učiteljstva ne da nekaterim magnatom mirno spati. Jako razumljivo! Vajeni (pravzaprav razvajeni) so bili, da jih učiteljstvo gleda s svetim strahom od spodaj navzgor, da dele s suverenimi migljaji svoja povelja, in kar hipoma se dvigne ta teptana raja in jim zaluča v obraz svoje zaničevanje. Ono učiteljstvo, o katerem so mislili, da so mu z dolgoletnim izstradanjem, ubili že poslednjo trohico ponosa in samozvesti, je mahoma vzravnilo svojo hrbtenico. In to gospode boli, to jih jezi. Toliko bolje! Čim večja njihova jeza, toliko večji naš triumf. V svoji onemogli jezi iščejo po krivcu. Vse učiteljstvo jim ga kaže s prstom: To so oni sami! Pometajo naj najprej pred svojim pragom; učiteljstvo ve samo, kaj je dolžno svoji časti in ne potrebuje »hujskačev«, ki bi mu držali ogledalo njegovih »prijateljev« pred nosom! ... Kakor smo zvedeli, se nam obeta glede tega še nekaj! Najbolj užaljeni izmed gospodov zastopnikov (menda tisti, ki se čutijo najbolj krive) so, kakor slišimo, izforsirali sejo okr. šolskega sveta, ki bo menda v soboto, 6. t. m. Tam bodo nemara poizkušali priti Zamorca. Kakor vse kaže, imajo nekateri tak grozen apetit, da bi radi kar pohrustali nekaj ali vsaj enega izmed »hujskačev«. Toda prijateljski jim svetujemo, da to misel opuste! Učiteljstvo so dosedaj tako slabo pitali, da bi jim pečenka, ki si jo žele, prav gotovo slabo šla v slast. V najboljšem slučaju bi si ob samih kosteh le zobe polomili.

Učiteljski konvikt.

Letnino za 1913 so plačali ti-le učitelji s l. mestne šole v Ljubljani: Ambrožič Josip, Bele Ivan, Dimnik Jakob, Furlan Jakob, Gale Fran, Jelenc Luka, Novak Alojzij, Režek Juraj, Sadar Vendelin, Wider Karel.

Darovi: Kalski ban nabral na zborovanju Pedagoškega društva dne 19. novembra v Št. Janžu 10 K 06 vin. G. dr. Vladimir Herle, profesor v Kranju, 10 K. Hvala!

Slovenska Šolska Matica.

Slovenska Šolska Matica. Publikacije za l. 1913. bodo izšle meseca decembra. Tri knjige so že dotiskane in tudi letopis bo kmalu gotov; zato prosimo p. i. gg. poverjenike, da se požurijo s pobiranjem naročnin, da nam bo mogoče sestaviti imenik članov. Na Kranjskem nam primanjkujejo ti-le poverjeniki okrajni: Črnomelj, Kranj, Škofja Loka, Poljanska dolina, Selška dolina, Krški okraj, Vipava. — Na Štajerskem: Gornji Grad, Kozeje, Laško (desni savinjski breg), Marenberk, Ormož, Slovenska Bistrica. — Na Goriškem: Bovec. — V Istri: Kastav (mesto). — **P. n. poverjenike imenovanih okrajev najvljudneje prosimo, da nam pošljejo imenik in članarino najkasneje do 10. decembra.** Odbor

Kranjske vesti.

— **Iz ljudskošolske službe.** Namesto obolele učiteljice Roze Černetove je imenovana za supletinjo na Rudniku Ottilija Krišcheva. Namesto obolele učiteljice Marije Zagorjanove je imenovana za supletinjo v Št. Rupertu bivša supletinja v Knežaku Marija Furlanova. V brezplačno šolsko prakso je vstopila na drugi mestni deški ljudski šoli v Ljubljani učiteljska kandidatinja Olga Knezova.

— **Uspesoblenostni izpiti na c. kr. učiteljsku v Ljubljani.** Izpit za meščanske šole sta naredila: Fabinc Franc (slov. in nemški učni jezik), Fischer Ana (nem. učni jezik). Dopolnili usposoblenostni izpit za šole v slov. učnim jezikom: Lavrič in Zupanc iz verouka z odliko, Kavčič Fel., pl. Zhuber iz francoščine. — Za šole z nemškim učnim jezikom so napravili usposoblenostni izpit: Czerweny Mar. (z odliko), Erben M., Freiburger J., Hohn, Klauer, Koršič, Lavrič pl. Zaplas, pl. Liebezeit, pl. Luschin (z odliko), Majcen, Rabitsch (z odliko), S. Schicho Ros. — S slov. in nem. učnim jezikom: kandidatje: Brglez, Črnjač, Janežič, Jarh, Jeras, Jesih, Kavčič, Kernc, Komar, Lapajnar, Minkuš, Peterlin, Podobnikar, Schweiger, Smole, Stenovec, Stojkovič, Škufca, Tori, Vandjal, Vidic, Vizjak. — Za slov. učni jezik: kandidatje: Blenkuš, Jeretina, Jevnikar. — Kandidatnje s slovenskim in nemškim učnim jezikom: An-

drejič, Arch, Bajec, Celnar, Chladek, Christof, Colnar, Čermelj, Črne, Deleja, Hladnik, Kalingar, S. Kaumar, Kene, Kersnik, Kopitar, Kuchler, Likozar, Mačkovšek, Mandelj, Mencinger, Merhar, Pak, Papler, Paulin, Penko, Pišlar, Podboj, Podlogar, Podobnik, Pouch, Premk, Presker, Pretnar, Rotar, Sepe, Siegmund, Sirmik, Soss, Strašek, Suher (z odliko), Šavnik, Šinkovec, Šketelj, Trdina, Tušar (z odliko za nemške šole), Urbančič, Vrbic, Vranič, Weiß, Završan, Zirc, Žirovnik, Grom, Sorko, Lindtner. — S slovenskim učnim jezikom: Šeme, Zupan.

Štajerske vesti.

— **Š. Tovariši, pozor!** Tovariši, ali bi ne zaničevali samega sebe, če bi zdaj začeli simpatizirati s klerikalci, ki so bili prisiljeni glasovati za naše doklade? Naj nas vendar ne slepi zunanost, pogledimo malo globlje! Ali naj zdaj, ko dobimo nekoliko kronic na mesec več, branimo narodu naprej iz nesreče? Ali vas ne bi lahko imenoval bodoči zgodovino pisec slovenskega naroda izdajalce? Ravno zdaj, tovariši, boste finančno malo bolj podprti, ravno zdaj morate seči v boj s še večjo energijo. Saj vidite, da je klerikalcem slovenstvo le krinka, da jim je napredek le fraza. Učitelj pa mora, če hoče ali ne, če že zaradi vzgoje same stremeti k napredku. Ne, v našem narodu je še preveč zdravega jedra, da bi ga prepustili klerikalcem, nazadnjaštvu, smrti! Tovariši, zatorej na branik! Ne za stranko, temveč za narod, nesrečni, ponižani narod moramo zastaviti vse sile. — Sicer pa lahko uvidite, kako visoko nas cenijo klerikalci, iz tega, da mislijo sedaj te reve, da so kupili s svojim votumom naše prepričanje, naše duše.

— **Izdajstvo v škripcih.** Kako izdajstvo je dr. Korošec po svojih klerikalcih zagrešil na slovenskem ljudstvu ormoškega okraja, je znano. Zvezal se je z dr. Delpinom pri volitvah v okrajni zastop. Doslej so imeli Nemci le enega odbornika in nobenega zastopnika v okrajnem šolskem svetu. Po pogodbi dr. Korošca z dr. Delpinom bi pa bili dobili podnačelnika v zastopu, dva odbornika in enega člana v okrajnem šolskem svetu. Ker je pa predsednik, okrajni glavar, itak Nemec, enako šolski nadzornik in župnik Glibe, bi dobili Nemci večino, ker bi imeli izmed 7 članov 4 člane! Kaka nevarnost za slovensko šolstvo! Narodnjaki na tej podlagi ne pripustijo konstituiranja okrajnega zastopa, za kar jim mora biti vse slovenski narod le hvaležen. V tem slučaju bo namreč še pet let posloval od prejšnjega okrajnega zastopa izvoljeni slovenski okrajni šolski svet, le ceste bo popravljali vladni komisar. Izdajalci okoli dr. Korošca so prišli zaradi odkritja njih dogovora z Nemci v največje zadrege. Sedaj so že oboji nasproti narodnjakom postali bolj radodarni. Prepustili bi jim mesto podnačelnika in še 2 mesti v zastopu, ako narodnjaki prepustijo eno mesto v okrajnem šolskem svetu — Nemcem. Na te limanice pa narodnjaki ne morejo sesti, ker ne marajo izdati slovenskih šol Nemcem. Klerikalci pa Nemcem ne morejo obljubljenega mesta v okrajnem šolskem svetu dati, ker ga doslej — sploh nimajo. Sitna stvar! Pa izdajalcem se ne sme pomagati iz zadrege.

— **Ustanovitev državne obrtne šole za Spodnje Štajersko.** Naše nemško časopisje prinaša pod naslovom »Ein neuer Anschlag gegen das Deutschtum in Untersteiermark« od jeze penče članke, ki daje povod, povedati vsej javnosti to-le: Na ustanovnem obnem zboru »Zveze južnoštajerskih obrtnih zadrug« se je med drugim poudarjalo, da se bo potreba posvetiti tudi vprašanju obrtnih šol. Slovenski časniki so dali temu primeren komentar, kar je pa povzročilo v nemškem taboru pravcati ogenj. Einspinnerjeva klika je smatrala doslej južnoštajersko obrtništvo za svoje, ker so se pa v zadnjem času vzdignili nekateri in pokazali javnosti, da niso naši obrtniki voljni tavati v temi brez smotra in delati samo štafažo, je imelo to sijajen uspeh in v slehernem kraju so se oglasili merodajni, ki so to novo akcijo pozdravili, ker mora vsak videti, kakšna krivica se tej veliki masi godi. — Če pogledamo statistiko naše dežele, bi bilo najmanjše naše zahtevanje po državni obrtni šoli, iz katere bi naj izvirale razne naprave. Gornji Štajer, obsegajoč 7 političnih okrajev, tvori svojo trgovsko in obrtno zbornico in toliko važnih obrtnih naprav, da bi bilo preveč, opisati to tukaj. — Srednji Štajer obsega ednajst političnih okrajev — inkulzivno Maribor in Ptuj — seveda si prišteva vse južnoštajerske pol. okraje volens volens v svoj delokrog, tvori trg. in obrtno zbornico, ima obrt pospešujoči zavod, trgovsko akademijo, državno obrtno šolo,

žensko obrtno šolo itd., o vsem si zaradi razburjenosti naših obrtnih krogov niti govoriti ne upamo. Spodnji Štajer, ena tretjina dežele, tvori osem političnih okrajev, nima niti ene se obrtništva tikajoče se naprave. Če prosimo za kos kruha, se ga nam bore mačehinsko košček milostno podari, ali pa ne. Tega pa mora biti konec! Izvojevati si moramo svoje pravice: to ni »neuer Anschlag« in ni »unerhörte, masslose Forderung slovenischer Politiker«, temveč pomeni naša zahteva samo to, kar nam gre, kdo smo in koliko nas je. Zahteva po državni obrtni šoli v tvorišču 10.700 samostojnih obrtnikov in čez 7000 uslužbencev je nekaj čisto navadnega in če bi se nemški »Nationalverband« na glavo postavil, nam gre naše! Državni poslanec umetno skovanega južnoštajerskega volilnega okraja se ne bo mogel upreti pravični zahtevi vsega zastopstva našega poslanstva, ki bo gotovo skupno nastopalo za naše pravice.

Goriške vesti.

— **Uspesoblenostne izpite** za ljudske oziroma meščanske šole so napravili v Gorici ti-le učitelji in učiteljice: S slovenskim učnim jezikom: Bajt Franc, Bernet Franc, Bogataj Stanko, Bradaš, kja Jožef, Bravničar Alojzij, Fiegl Roza, Godina Klara, Guanin Josip, Kafol Ciril, Križman Rožica, Kržišnik Franc, Lutman Valerija, Marcola Andrej, Novak Jakob, Ottavi pater Akvin, Paljk Leopold, Pečenko Daniel, Perko Miroslav, Ravnikar Jožica, Sardoč Adam, Sivec Franc, Strajnar Ida, Trošt Jožef, Vouk Olga, Winkler Alfred. — S slovenskim in nemškim učnim jezikom: Fischer Helena, Kobal Ivanka, König Pavla, Korencan Franciška, Kratky Julijana, Maier Marta, Mayr Julij, Ropan Matilda, Rozman Marija (z odliko), Strauss pater Beno. — Z nemškim učnim jezikom: Baebler Emilija, Pock Margarita. — Z italijanskim učnim jezikom: Arming Stefaniya, Bavea Marija, Bensa Peter, de Comelli Teodora, Delneri Paskva, Devetak Marija, Fabris Marija, Fabris Angela, Fabris Josipina, Falzari Ema, Leghissa Josip, Marega Serafin, Marussig Marija, Medeot Terezija, Miani Attilij, Miceu Marija, Musig Marija, Rizzatti Marij, Spessot Hugon, Stanig Katarina, Tomasini Alojzij, Visintin Josipina, Vogrig Marija, Vosca Lucija, Ziani Ferrucij. — Za meščanske šole iz prve skupine: Bonatta Cezar (z odliko) n. uč. jezik in sestra Zofija Zigon (it. uč. j.)

— **Osebnost v.** Vseučiliški docent dr. Bogumil Vošnjak biva že dlje časa na Ogrskem v svrhu študij madjarskega državnega prava in se vrne začetkom decembra iz Budimpešte v Gorico.

— **Imenovanje.** Učiteljica-voditeljica ženske obrtne šole društva »Šolski Dom« v Gorici Ema Arkova je imenovana za državno strokovno učiteljico ter pridružena zavodu, na katerem poučuje že zdaj.

— **Poroka.** Poročil se je tov. Fran Gabrijelčič, učitelj v Goljevicah blizu Plavi, z gospodično Marijo Staničevno iz Bat. Vse najbolje!

— **Smrtna kosa.** Pokopali so gospo Lucijo vdovo Komavčevno, soprogo pokojnega Josipa Komavca, nekdanjega nadučitelja v Št. Andrežu. Pokojnica je zapustila dva sina, in sicer Henrika, ki je pomorski komisar v Pulju, in Alberta, ki je okrajni sodnik v Gorici. R. i. p.!

— **Laški učitelji** so imeli v Gorici zborovanje, na katerem so zahtevali: doba službe 35 let, plača enaka plači štirih zadnjih činovnih razredov državnih uradnikov, povišanje stanarine, 6 kvinkvenil po 300 K za ljudske šole, 400 za meščanske; učiteljice so enake učiteljem; pokojnina od 5 let službe dalje. Laški liberalni in klerikalni poslanci so jim obljubili svojo pomoč. Ko bo sklican deželni zbor, skličejo laški učitelji veliko zborovanje.

— **Tržič dobi lastno srednjo šolo.** Listi poročajo, da se je posrečilo županstvu v Tržiču vlado zainteresirati za to, da se otvori v Tržiču srednja šola. Tržič ima sedaj že 13.000 prebivalcev in bo rastel prav močno. Vlada je obljubila storiti vse potrebno, tako da bo kmalu otvorena nova šola. Novi zavod naj bi bil realna gimnazija z laškim učnim jezikom poleg tega bi se poučevala francoščina in latinščina in nemščina.

— **Novostrujari na Goriškem,** ali kakor se imenujejo sami, S. L. S., ket starostrujarje smatrajo za liberalce, so imeli v četrtek pod streho laško-nemškega hotela »Pri treh kronah« v Gorici zborovanje svojih zaupnikov. Udeležba je bila precejšnja, okoli 400 ljudi. Otvorili so zborovanje poslanec Fon in poročal o položaju. Deželni poslanec župnik Rojce je poročal o načelnem programu S. L. S. Pred vsem stoji v programu S. L. S. »Vse za vero!« Rekel je, da ne bodo trpeli več ne katoliškega liberalizma ne moder-

priistaša v zasebnem in javnem življenju priznanje katoliških načel in izpolnjevanje krščanskih dolžnosti. To je bistveno v nasprotju s svoječasnimi izvajanjmi dr. Breclja, ki je po Šusteršiču razglasil načelo, da v S. L. S. ne gledajo na to, kako kdo vrši svoje verske dolžnosti, zadoštuje, da je dober in zvest priistaš stranke. Župan Rejec iz Šebrelj je poročal o S. L. S. ter kmetiškem in delavskem stanu, karat Abram o našem narodnem položaju in dr. Česnik o organizaciji stranke. Dr. Breclj je prečital statut. Izvoljeni so v vodstvo: vikar J. Abram, dekan Berlot, župnik Rojec, dekan Valentinčič, poslanec Fon, primarij dr. Breclj, trgovec J. Kopač, župan Črnič iz St. Petra, Albin Špacapan, župan Kovačič K. in urednik Kremžar. Sprejeli so tudi nekaj resolucij glede zmage nad dosedanjim breznačelnim politiko S. L. S. na Goriškem, proti krivicam, ki nam jih prizadevajo Italijani in Nemci, in izrekli so zaupanje svojim trem deželnim poslancem. Dosedanji načelnik S. L. S. na Goriškem je bil dr. Anton Gregorič, od sedaj naprej bo vodil isto S. L. S. poslanec Fon, nekdanji liberal, pozneje starostar, sedaj novo struarski voditelj.

Tržaške vesti.

—t— **Tržaško šolsko vprašanje.** V nedeljo je imelo polit. društvo »Edinost« svoj občni zbor, kjer je bil tudi govor o tržaškem šolskem vprašanju. — Glede na misel, ki jo je sprožil tov. Adrej Čok, naj bi se začela zopet akcija za slovensko srednje šolstvo v Trstu, je poudarjal dr. Rybář, da se je o stvari že večkrat govorilo v državnem zboru, toda napredka pa le ni v njej. Dobro pa je, da se zopet potrka pri vladi, ki se o naših potrebah nikakor ne da točno poučevati, kar se je pokazalo zlasti pri podražavljanju učiteljstva na CMD. šolah. V ministrstvu so mislili, da je razen treh že podražavljenih učiteljev, dočim jih pa ni podražavljenih še 20. Pred dvema letoma jih je bilo še 8; ker pa so jih potem podražavili pet, so mislili, da so ostali samo trije. V resnici pa število naših šolskih otrok raste tako hitro, da potrebujemo več novega učiteljstva, nego so ga podražavili. Da se zopet spomni vlada naših zahtev na šolskem polju, je predlagal govornik sledečo resolucijo: »Pozivlja se c. kr. vlada, naj v najkrajšem času popolnoma podžavi slovensko ljudsko šolo v Trstu, ako noče prisiliti občine, da izpolni svojo dolžnost napram slovenskim občanem, prebivalcem v mestu, in naj poskrbi za to, da se tudi slovenskim Tržčanom omogoči uživanje dobrote srednjega in strokovnega šolstva v materinem jeziku.« — K resoluciji je poudarjal tov. Čok, da je čas za zahtevo slovenskih srednjih šol sedaj jako ugoden. Na pripravnici je okrog 300 slovenskih šolskih otrok, na šolah CMD. je okrog 300 otrok v IV. in višjih razredih, na okoličanskih šolah pa jih je v IV. razredu tudi okrog 400; vseh skupaj torej okrog 1000. Ti slovenski otroci imajo vendar tudi pravico do srednješolske izobrazbe v svojem materinem jeziku.

—t— **Smrtna kosa.** Umrli je po dolgi in mučni bolezni učiteljski Alojzij Bunc in cvetu svoje mladosti. Bil je marljiv in simpatičen mladenič. — Kruto zadetemu očetu in vsej spoštovani rodovini naše sožalje!

—t— **Nemško politično društvo v Trstu** je imelo občni zbor, na katerem je pozvalo nemški »Nationalverband«, naj ustanovi posebni odsek za študiranje in varstvo nemških interesov v Primorju. Dalje je društvo izjavilo, da slabitev italijanskega elementa v korist Slovanov nemške interese v Primorju slabi in naj v tem smislu pritiska »Nationalverband«.

—t— **Zemljevid »Okrožje Trstac«**, ki ga je izdala trž. podr. S. P. D., se dobiva v knjigarni Gorenjca & Co., ulica Caserma, in tobakarni Lavrenčiča, trg Caserma, in pri odboru trž. družnice S. P. D. ulica Torre bianca št. 41. I. Cena malih zemljevidov znaša 50 vin., a večjih za urade, pisarnice 1 K 60 vin.

—t— **Razpis štipendij.** Odbor Dijaškega podpornega društva v Trstu podeljuje za šolsko leto 1913/14. iz Ivan Marija Vatovečeve ustanove za slovenske dijake tržaške gimnazije in po določilih ustanovnega pisma štipendij v znesku 300 K. — Pravice do štipendij imajo pridni, nadarjeni in potrebni ubožni dijaki tržaške državne gimnazije, ki so slovenske narodnosti ter obiskujejo oblikatni slovenski tečaj na istem zavodu. Ako so sicer dani vsi pogoji, imajo prednost dijaki, rojeni pri Sv. Ivanu pri Trstu, in ako bi takih ne bilo, tedaj dijaki, rojeni v tržaški okoličnici. — Prošnje za podelitev morajo biti pisane in opremljene z listinami in sledečim odstavku ter poslane s pošto na podpisani odbor v roke društvenega tajnika Miroslava Pretnerja, vodje c. kr. pripravnice srednjih šol v Trstu, ulica Fontana št. 10, II. nadst. — Prošnjam je priložiti rojstni

in krstni list, šolska izpričevala vsaj poslednjih dveh tečajev, potrdilo ravnateljstva tržaške državne gimnazije o tem, da je prosilec vpisan kot reden dijak tega zavoda in da obiskuje oblikatni slovenski tečaj, in končno ubožni list. Prošnje je vložiti najdalje do 15. decembra 1913, na kasneje dospelje prošnje se odbor ne bo oziral.

—t— **Razveljavljena pogodba.** Tržaški magistrat je pred kratkim kupil prostore in poslopje bivšega škofijskega konvikta v Trstu za 450.000 K, toda namestništvo je to razveljavilo, češ, da je kupna cena dosti previsoka. Zato je potrebna sedaj nova cenitev in nova pogodba. V rečenem poslopiju misli tržaški magistrat naseliti umetniški muzej in napraviti slikarsko galerijo, kakor imajo to že vsa večja mesta.

Istrske vesti.

—i— **Cosara — šolski »referent« v Kanfanaru.** Iz kanfanarske občine nam pišejo: V kanfanarski občini neomejno pašuje občinski tajnik Cossara (Košara). Občinski odbor je imenoval tega hrvaškega rengata za — šolskega referenta. Cossara je v tej lastnosti dosledno zavračal vse v hrvaškem jeziku dopisane vloge z motivacijo, da tega jezika ne razume. Okrajno glavarstvo v Pulju je pa tem komedijam napravilo konec s tem, da sklepa občinskega sveta glede imenovanja Košare šolskim referentom ni potrdilo. Velemožni gospod »referent« odnosno njegov imameluški občinski svet se je proti temu ukrepu okr. glavarstva pritožil na namestništvo, ali brez uspeha, zakaj namestništvo je utok odbilo z razlogom, da Cossara ne posreduje sposobnosti za šolskega referenta. — Kakor čujemo, bo namesto Cossare imenovan za to mesto učitelj (seveda od strani vlade), ki ima v to potrebne sposobnosti.

—i— **Lega Nazionale.** V Istri skoro ni italijanskega kmetiškega prebivalstva. Da je pa še danes veliko občin v italijanskih rokah, ki štejejo po veliki večini slovensko prebivalstvo, je krivo na eni strani pomanjkanje slovenske posvetne inteligence na kmetih, izobraženih in narodno zavednih posestnikov in slovenskih ljudskih šol, na drugi strani pa gospodarska zaslužjenost in pogubonosno delovanje društva Lega Nazionale. Ni dolgo tega, ko je bilo v listih čitati o kazenskem procesu proti nekemu učitelju tega društva, ki je v čisto hrvaškem Sovinjak v buzetnem okraju pri hrvaškem cerkvenem opravilu demonstrativno s hrvaškimi učenci svoje italijanske šole z latinškim, odnosno italijanskim petjem motil cerkveno opravilo. Lahko rečemo, da v Istri niti ena šola društva Lega Nazionale ni namenjena otrokom italijanske narodnosti. Nasprotno se morajo naši zastopniki z vsemi silami bojevati za ustanovitve najpotrebnejših slovenskih ljudskih šol in dajati Italijanom še koncesije za to.

Koroške vesti.

—k— **Einšpielerjeva slavnost v Celovcu** se je obnesla prav dobro. Prihitelo je mnogo ljudstva iz vseh krajev slovenskega Gorotana, prišlo je tudi par gostov iz Ljubljane. Slavila sta Einšpielerja v jedernatih besedah poslanec Fr. Grafenauer in dr. A. Medved iz Maribora. Do izgedov ni prišlo, dasi so že par dni pred shodom celovške »Frei Stimmen« vabile Celovčane na protidemonstracijo. Naša slavna vlada ni konfiscirala dotične številke. Pa Celovčani so bili toplot modrejši nego »Frei Stimmen« in slavna vlada! Slovencem so dali mir!

—k— **Izvolitev deželnega poslanca.** V zadnji seji trgoveške in obrtniške zbornice koroške v Celovcu je bil soglasno voljen za deželnozborskega poslanca drž. poslanec Dobernig, ki je bil v deželnem zboru od leta 1903. do leta 1908, kot zastopnik mesta Celovca.

Splošni vestnik.

Parlament. Dne 2. t. m. so nadaljevali debato o Pacherjevem nujnem predlogu. Govoril je posl. Hillebrand. Jedro njegovega govora je glasom časnih poročil: V nemških krajih na Češkem so učitelji večinoma zagrizeni sovražniki socialne demokracije, tako da s strankarskega stališča ne bi mogli nobenega povoda, da bi se potegovali zanje. Mi pa upoštevamo bedo učiteljev. Predlog, da se določi iz državnih preodkazov 20 milijonov za izboljšanje učiteljskih plač, je izprožil socialistični zastopnik učiteljstva na Stajerskem. Takrat je bil ta predlog dober, ker ni bilo dobiti za dežele več kakor 20 milijonov. Zdaj pa je iz 20 milijonov postal 40. Pacherjev predlog je torej zastarel. Ministrski predsednik je svojčas sam zahteval nujno rešitev finančnega

načrta, češ, da so vsi predlogi določeni za učitelje.

Prošnja naših malih ob ogroženih mejah. Rodoljubke in rodoljubi! Blagi dobrotniki naši! Do vas se obračamo, ki imate gorko srce za nas malčke ob meji. Vdano vas prosimo, podarite nam igrače, ki leže morebiti doma nedotaknjene od vaših malih? Prihaja božič, vaši otroci dobe lepa darila, in mi ubogi mali? Kdo se nas usmili, kdo nas obdari, kdo razveseli naša srca? Ubožni so naši starši, pomanjkanje je v naših hišah. Ve ljube rodoljubke in rodoljubi, v vas stavimo svoje nade, svoje zaupanje. Mraz prihaja, bogati otroci so zaviti v gorko obleko, mi pa zmrzujemo, ker vlada med nami siromaštvo. Dobrotnice naše, podarite nam gorkih oblačil, da bomo hodili lahko v šolo, k živemu studentu mile materine besede. Zlahka bi dobili gorkih oblačil, ljubkih igrače od svojih narodnih sovražnikov, ki nas vabijo na vse načine pod svojo streho, toda mi smo Slovenci in hočemo ostati Slovenci, ne maramo judeževih grošev, mi nismo na prodaj. Polni nad in upanja čakamo na vašo blagonaklonjenost. Vaši vdani malčki družbe sv. Cirila in Metoda. — Igrače, oblačila in darovi naj se pošiljajo na pisarno družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljano.

Osebna vest. Umetnostni zgodovinar dr. Vojeslav Mole je dodeljen novoustanovljenemu c. kr. deželnemu konservatoriju za Dalmacijo s sedežem v Splitu za umetnostno-zgodovinske agende.

Miklošičeva stoletnica. Dne 20. novembra je preteklo sto let, kar se je v vasi Radomerščah na Murskem polju narodil veliki slovenski učenjak dr. Frane Jurij vitez Miklošič. Njegova slavna dela še danes pričajo o velikih talentih, ki jih ima v sebi slovenski narod. Umrli je veliki naš rojak dne 7. marca 1891.

Ciril-Metodove podružnice so prispevale leta 1912 K 71.157,08, a letos, v času od 1. januarja do inkl. 5. novembra 1913. l. K 47.297,57. Da ne bomo nazadovali tudi v tem letu, nabirati moramo torej do konca tega leta še K 23.877,51. — Podružnice! Nabirajte marljivo članarino in darila! Pošiljajte prispevke vodstveni blagajnici!

Nove plače vojakom in podčastnikom se s 1. januarjem 1914 tako določijo, da bodo dobili naredniki dnevno 70, četovodje 45, desetniki 30, poddesetniki 20 in vojak 16 vin. Četovodjem, desetnikom in poddesetnikom, ki so dobivali dozdaj 48, 36 in 24 vinarjev, se določi tudi sedaj nova plača, a razloček jim še naprej ostane kot osebna doklada, dokler jih ne bodo povišali. Izplačevalo se bodo te plače 1. in 11. vsakega meseca za deset dni, 21. vsakega meseca pa še za ostale dni.

Izdaja pisemskih znamk v svitkih. Počeni s 1. grudnom 1913 se bodo oddajale pisemske znamke po 3, 5, 10, 20, 25, 30 in 35 vin. tudi v svitkih. Sviti znamk po 3, 5 in 10 vinarjev majo po 1000, drugi pa po 500 znamk. Sviti se morejo kupovati samo na poštah uradih, in sicer jih bodo imeli v zalogi začasno samo tisti poštni uradi, ki se jim bo kupovanje svitkov poprej naznanilo. Sviti se bodo prodajali po imenski vrednosti znamk brez zviška.

Razgled po šolskem svetu.

— **Organizacija Nemcev v Hrvaški in Slavoniji.** V Rumi je zborovalo pred kratkim okolo 300 Nemcev, da osnujejo zvezo Nemcev v Hrvaški in Slavoniji. Do te organizacije je došlo največ zaradi šolskih vprašanj. — Na tem zborovanju je imel daljši govor Ferdinand Linder, urednik lista »Deutsches Volksblatt« v Rumi. Rekel je med drugim: Pred par leti so se še posmehovali gibanju Nemcev v Hrvaški in Slavoniji kot umetno izzvanemu gibanju. Istočasno so se poizkusila vsa sredstva, da potlačijo to gibanje. Pokazalo se je, da je bilo to gibanje prirodna potreba in dandanašnji je malo krajev v Hrvaški in Slavoniji, kamor ne bi bila prodrla nemška misel. Da smo mogli odbiti napadanje na naše gibanje, smo morali seči po sredstvu samopomoči. V Hrvaški in Slavoniji je vsega skupaj 1496 ljudskih šol; na vsakih 1775 prebivalcev odpade po ena ljudska šola. 130 učiteljskih mest ni zasedenih. Od 399.309 šolskih obvezancev poseša šola samo 274.183, torej samo 68,66 odstotkov. K tem bi se moralo prišteti še 125.126 otrok, ako bi bi ne bilo v deželi privatnih šol. Od nemških šolskih otrok ne more 50 odstotkov pohajati v nikako šolo, 80 odstotkov otrok ne dobiva sploh nikakega poduka v nemškem jeziku. — Linder pravi, da je naloga zveze, osnovati si šolskih zalog, da tako naredijo Nemci konec današnjim šolskim razmeram. Kot daljno važno nalogo je označil gospodarsko organizacijo Nemcev z obsežno delavnostjo, da se dvigne splošna izobrazba. Delovanje zveze bo podpi-

rala posebna organizacija nemških gospa. — Po tem govoru je bilo izvoljeno začasno vodstvo zveze. Prva glavna skupščina bo v Oseku. — Tako se bodo Nemci organizirali na šolskem in gospodarskem polju, da se še bolj utrdijo v Hrvaški in Slavoniji.

— **Šolstvo na Tirolskem.** Na Tirolskem je po najnovejši statistiki 947.000 prebivalcev in 147.693 učencev. V nemškem delu dežele je 82.930 učencev, v laškem delu pa 64.763. Število učiteljev na Tirolskem znaša 1241, učiteljic pa 1514. Meščanskih šol ni več kot sedem. — Vseh ljudskih šol je 1360 in od teh 61 zasebnih, ki so vse v duhovski oskrbi.

— **Vsak otrok mora imeti eno veroizpovedanje,** tudi če so starši brezverci. Tako je razsodilo pred kratkim upravno sodišče v neki pravdi, ki je za današnje čase prav zanimiva. Starši so n. pr. pri-glašeni kot brez konfesije, a njih otroci, ki obiskujejo šolo, morajo v tem času obiskovati pouk ene ali druge vere, ki je v naši državi priznana.

— **Avstrijski nadvojvoda — vseučiliški dijak.** Nadvojvoda Maksimilijan, mlajši brat nadvojvode Franca Jožefa, je bil pred kratkim vpisan na dunajski univerzi kot reden slušatelj. Po dolgem času je on prvi nadvojvoda, ki obiskuje avstrijsko univerzo. Nadvojvoda je pred kratkim napravil, kakor znano, zrelostni izpit na neki dunajski gimnaziji in se sedaj vpisal v juridično fakulteto, ker se hoče baviti z državnopravnimi študijami.

— **Židje na Ogrskem.** Nikjer na svetu se menda židom ne godi tako dobro, kakor ravno na Ogrskem. Glasom ogrskega naučnega ministrstva je na Ogrskem 416 židovskih šol, v katerih poučuje 832 židovskih učiteljev nad 33.000 židovskih otrok. Je sicer 94.000 šoloobveznih židovskih otrok na Ogrskem, pa so tako raztreseni, da jih ni mogoče zbrati v židovske šole. Država prispeva za židovske šole letno 558.889 K. Tu pa niso všteti židovski visokošolci, katerih je skoro polovica.

— **Tujce odklanjajo na nemških univerzah.** Zaradi odredbe naučnega ministrstva je število tujih dijakov na nemških univerzah omejeno. V Berlinu n. pr. ne sprejmejo nobenega dijaka več iz Rusije. In vendar ti mladi gospodje ne pridejo s trebuhom za kruhom, ampak prinesejo denar v deželo.

— **Grki za grške šole v Bitolju.** Grška cerkvena občina v Bitolju z grškim nadškofofom na čelu deluje s posredovanjem grške vlade na to, da bi se grške šole v Bitolju zopet odprle. Grški nadškofof odpotuje v kratkem v Belgrad, da sporoči srbski vladi prošnjo grškega prebivalstva osebno.

— **500 novih ljudskih šol v Argentiniji** odpro še letos, oziroma prihodnje leto. Državni zbor je v to svrhu dovolil osem milijonov peč.

— **Telovadno šolo v Skoplju** name-rava ustanoviti srbska vlada. Diplomirane strokovne učne osebe bi se vzele iz praškega Sokola.

— **Srbski dijaki smejo zopet v inozemstvo.** Srbsko vojno ministrstvo je odredilo, da smejo dijaki zopet na vseučilišča v inozemstvu. To se smatra za znamenje povoljnega zunanje-politiškega položaja.

— **Črnogorci v srbski vojni akademiji.** Črna gora je prosila srbsko vlado, da se v srbsko vojno akademijo sprejme 20 črnogorskih gojencev.

— **Šiba bo zopet pela v angleških šolah.** »Temps« piše, da je komisija za vzgojo sklenila, da se v angleških šolah uvedejo zopet telesne kazni.

— **Japonke in vseučiliški študij.** Japonske žene zaznamujejo lepo zmago. Ves Japan se je začudil, ko je vlada dovolila trem Japonkam, da smejo študirati na vseučilišču Tohoku v Sendalu. S tem se je največje japonsko vseučilišče odprlo tudi ženskam. V resnici nobena japonska postava ne izključuje žensk od višjih nauk toda javno mnenje je stoletja in stoletja omejevalo to pravico samo za moške. Sedaj je vseučilišče v Sendalu porušilo staro tradicijo, in ostale univerze se bodo ravnale po tem zgledu. Največ zaslug v tem oziru ima rektor vseučilišča v Kioto, Savayagam, mož modernih načel, ki z vso odločnostjo zastopa stališče, da se mladencem, ki so srečno prebile učiteljski izpit, ne more zabraniti obisk vseučilišč in ravnopravnost z dijaki.

Poslano.*

Moj odgovor!

Znani moj članek je prizadete precej razburil, ko so pa videli, da ga podpisuje

* Za vsebina je odgovorno uredništvo le toliko, kolikor določa zakon. Ured.

pretežna večina goriškega učiteljstva, so se vdali.

Da sem prodril na vsej črti, pa med drugim ne more preboleti tudi neki »Kraševček«, ki je prilomastil v »Soči« s kolom in gnojnimi vilami na mene. Ne ponižujem se tako daleč, da bi odgovarjal na sirove izbruhe, zato samo par opomb. Bistvo mojega članka je bila kritika znane peticije, in na to ni bilo nobenega stvarnega odgovora, znak, da je bila popolnoma na mestu.

Nekateri pa mislijo, da morajo povsod ineti zadnjo besedo. Opletaje tedaj okrog sebe in če ni nič stvarnega, pa pograbi najneznatnejšo malenkost, končno pa zadeklamirajo oni že davno, davno znani izgovor: Kritikovati je lahko, delati pa težko. Mislim, da je povedano vse, če opozorim, da kranjski ljudski demagogi ne trpijo v deželni zboru kritike. To je moj odgovor. Kadar se pa nauči »Sočin« »Kraševček« temeljnih pojmov olike, naj pa pride in zasukajmo uma svetle meče in otvorimo stvarno debato o delu in nedelu okr. učit. društev, o genljivem soglasju, (ki je dostikrat znak lenobe v mišljenju) in če hoče tudi o njemu tako strašnem — socializmu. Debata o vseh teh vprašanjih bi bila načelne važnosti za življenje vse naše organizacije. Tudi si naj »Kraševček« vtepe prej v svoje možgane, da so načela in stvar vse, osebe pa — brezpomembne ničle.

Končno naj še omenim, da so že moji branilci v zadnji številki »Tovariša« omenili, da one notice o otrocih nisem pisal slučajno jaz; izjavljam pa, da jo podpisujem z obema rokama.

Torej, otvorimo stvarno in načelno debato, ki bi bila gotovo velikega pome-

na za napredek in razvoj naše organizacije. Tam sem pa pripravljen povsod in vsekdar stopiti na oder in zagovarjati svoje nazore do konca.

Brkin.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Upravništvo prireja novo knjigo naročnikov. Naslovi cenjenih naročnikov so posneti iz letošnjega Popotnikovega koledarja. Kdorkoli ne bi radi naslova lista redno prejemal, naj naznani po dopisnici n. pr. svoj **natančni naslov, zlasti pošto**, po kateri ga prejema.

Upravništvo prosi ponovno vse cen. naročnike, zlasti one, ki dolgujejo za več let, naj se zavedajo svoje dolžnosti. Kdor dolguje za več nego leto in ne poravnava zaostale naročnine naenkrat ali v obrokih, se mu list brezobzirno ustavi, dolg pa izterja, kajti z golimi obljubami in simpatijami se list ne da vzdrževati. — Na ovitkih mes. nov. in dec. t. l. bode z rdečo tinto napisana suhoparna številka, ki pomenja silno neprijetno besedo »glod« ter ima veljavo do 31. dec. t. l. Ta ovitek naj vsak skrbno hrani ter ga 1. vsakega meseca pokaže svoji denarnici. Morebiti se oba vendar sprijaznita. Poskusite! Bo šlo! — **Vsa plačila naslovite na upravništvo »Učiteljskega Tovariša«** Najceneje se plačuje po položnici. Zahtevajte jih!

Upravništvo.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Gospodinjite najceneje

ako se poslužujete k pripravi Vašega zajutreka, malice ter večerje zrnati kavi podobnega »pravega :Franca: z kavinim mlinčkom«.

In zakaj?

Ker »pravi :Frank«

poseduje blagovonjav okus, ki povzdiga vonjavo zrnate kave ter je pritem vendar najcenejši, ker je najizdatnejši kavin pri-datek.

mp 67/26.045

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registрована zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 30. novembra K 167.144.77.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Knjigoveznica Iv. Bonač

Ljubljana, Šelenburgova ul.

priporoča vsakovrstna knjigoveška dela, galanterijo, passepartuje itd. Posebno močna vez za knjižnice in čitalnice.

Cene zmerne, delo solidno.

Anton Krušič,

krojaški mojster in trgovec v Gorici

Tržaška ulica števil. 16

v lastni hiši

in Tekališče Fran Jožefa št. 39.

Moja delavnica se nahaja v bližini slov. kmetiške šole.

Opozarja se gg. odjemalce, da je došla ravnokar velika množina raznovrstnega blaga najrazličnejših kakovosti iz avstrijskih in angleških tovarov

za vsak stan.

Posebno se priporočam cenjenim gg. učiteljem v mestu in na deželi.

Knjigoveznica

Anton Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

se priporoča slav. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveško stroko spadajočih del.

Pri večjih naročilih 10% popusta.

Advokat dr. Jos. Ažman

Nov odvetnik in zagovornik.

Ljubljana

Dunajska cesta 6/1.

P. n. učiteljstvu in slavnemu občinstvu se priporoča

Kavarna „EVROPA“

v Ljubljani, na Dunajski cesti.

Na razpolago je »Učiteljski Tovariš« in vsi drugi slovenski ter velika izbira tujih časopisov. — Za točno postrežbo in dobro pijačo je vedno kar najboljše preskrbljeno.

Anton Tonejc, kavarnar.

Barhenti, flanele, sefiri, piketi, kanefasi, kepr.

Vse tkanine preskrbi

M. JIRSOVA

učiteljeva soproga

Platno, damaski, robci, brisače, rjuhe, vsa oprava.

lastnica ročne tkalnice v Novem Hradku nad Metnjo št. 16 (Česko).

40 m ostankov za 20 K franko.

Neugajajoče vrnite.

Učiteljstvu popust.

Vzorci franko.

Ali ste že član društva »Jubilejska samopomoč«?

Društveniki so lahko učitelji, njihove žene in učiteljice po Kranjskem, Štajerskem, Primorskem in Koroškem. V društvo se sprejemajo le oni, ki še niso stari nad 45 let.

Pri pristopu v društvo se plača pristopnina, ki se ravna po starostnih letih in sicer do 25 let 2 K 50 h, od 25 do 30 let 5 K, od 30 do 35 let 10 K, od 35 do 40 let 15 K, od 40 do 45 let 20 K; poleg tega še 2 K za prvi smrtni slučaj, 2 K letnine, 1 K vpisnine, 30 h upravnine in 20 h poštuine.

Letno se plačuje 30 h upravnine in 2 K za rezervni fond, ki je znašal koncem XII. upravne dobe 8052 K 99 h.

Po društvenikovi smrti izplača načelnništvo takoj zakonitni dedičem tolikokrat po 2 K, kolikor je društvenikov (sedaj 250). Po smrti društvenika plačajo drugi društveniki po 2 K za nadaljni slučaj smrti.

Vsa pojasnila glede pristopa v društvo daje predsednik IVAN SCHMEIDEK, učitelj v Krtini, p. Dob.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana, Stari trg št. 9

Izprašani optik.

Zalagatelj c. in kr. armade, vojne mornarice, domobrancev i. t. d.

Očala in ščipalniki natančno po zdravniških predpisih. Toplometri, barometri, mikroskopi, daljnogledi Busch, Goerz, Zeiss i. t. d.

Fotografični aparati itd. Moderno urejena delavnica z električnim obratom.

Ceniki brezplačno.

Tovarniška zaloga priznana najboljših švicarskih ur kakor tudi zlatnine in srebrnine.

Zaloga raznega risalnega orodja za dijake, inženirje, arhitekte itd.

Strogo solidna trdka!! Ogromno število pohvalnih pisem na razpolago. Krasni ceniki na zahtevo zastoj.

Cene solidne! Postrežba točna!

Gramofoni od K 20.— naprej, plošče od K 1.50 naprej vedno v zalogi.